

E-ISSN : 2667-4688

DOI : 10.33390/homeros

HOMEROS

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Volume / Cilt: 4
Issue / Sayı: 4

2021

E-ISSN: 2667-4688

DOI: 10.33390/homeros

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Volume / Cilt: 4

Issue / Sayı: 4

Year / Yıl: 2021

WEB: <https://journals.gen.tr/homeros>

E-mail: contact@holistence.com

Address: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No:29, D.119,
Merkez-Çanakkale/TURKEY

HOLISTENCE
publications

ABSTRACTING & INDEXING DİZİN & İNDEKS

ABOUT THE JOURNAL

Homeros (E-ISSN: 2667-4688) is an international peer-reviewed journal that was published in 2018. The journal aims to include original papers in philology. In this context, high quality theoretical and applied articles are given. The views and works of artists, academics, researchers and professionals working in the field of philology are brought together. Articles in the journal; It is published four times a year including WIN (January), SPRING (April), SUMMER (July) and FALL (October). Homeros is a free-open access electronic journal. The DOI number is assigned to all articles published in the journal (DOI Prefix:10.33390/homeros).

Articles published in the journal can be freely accessed, readable, downloaded, copied, distributed, printed, scanned, linked to full text, indexed, transmitted as data to the software, and used for any legal purpose without financial, legal and technical barriers.

The publication language of the journal is Turkish, Azerbaijani, English and Russian.

The articles are sent electronically via the Article Tracking System.

Owner

HOLISTENCE PUBLICATIONS

Contact

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi
No:29, D.119, Merkez-Çanakkale / TURKEY

WEB :<https://journals.gen.tr/jlecon/>

E-mail : journals@holistence.com

GSM 1: +90 530 638 7017 / WhatsApp

DERGİ HAKKINDA

Homeros (E-ISSN: 2667-4688) , 2018'de yayın hayatına başlayan uluslararası hakemli ve süreli bir dergidir. Dergi, filoloji dallarında yapılmış özgün çalışmalara yer vermeyi amaçlar. Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere yer verilmektedir. Filoloji alanında çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve profesyonellerin görüş ve çalışmalarını bir araya getirilmektedir. Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır. Homeros, ücretsiz-açık erişimli elektronik bir dergidir. Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır (DOI Prefix:10.33390/homeros).

Dergide yayınlanan makaleler internet aracılığıyla; finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın, serbestçe erişilebilir, okunabilir, indirilebilir, kopyalanabilir, dağıtılabılır, basılabilir, taranabilir, tam metinlere bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir.

Derginin yayın dili Türkçe, Azerice, İngilizce ve Rusça'dır.

Yazılar, Makale Takip Sistemi üzerinden elektronik ortamda gönderilmektedir.

Sahibi

HOLISTENCE PUBLICATIONS

İletişim Bilgileri

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi
No:29, D.119, Merkez-Çanakkale / TÜRKİYE

WEB : <https://journals.gen.tr/jlecon/>

E-mail: journals@holistence.com

GSM 1: +90 530 638 7017 / WhatsApp

EDITORS/EDİTÖRLER

EDITORS IN CHIEF/BAŞ EDİTÖRLER

Nurida NOVRUZOVA

Bakü Slavic University, Azerbaijan
e-mail: n.nurida@yahoo.com

Sholpan ZHARKYNBEKOVA

L.N.Gumilyov Eurasian National University,
Kazakhstan, e-mail: zharkyn.sh.k@gmail.com

EDITORIAL BOARD / EDİTORYAL KURUL

Agata BAREJA-STARZYNSKA
UniVersit of Warsaw, Poland,

e-mail: a.bereja-starzynska@uw.edu.pl

Aleksander KIKLEWICZ

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Aleksandr KARTOZIYA

Georgian National Academy of Sciences, Georgia,
e-mail: kartosia@gmail.com

Ali DUYNAMAZ

Balıkesir University, Turkey,
e-mail: ali_duymaz@hotmail.com

Cheryl LESTER

Kansas University, ABD, e-mail: chlester@ku.edu

Djengiz HAKOV

Bulgarian Science Academy, Bulgaria

Gülgayşa SAQİDOLDA

L.N.Gumilyov Eurasian National University,
Kazakhstan, e-mail: asem963@mail.ru

Haluk ŞÜKÜR AKALIN

Hacettepe University, Turkey,
e-mail: shakalin@shakalin.net

Irina PRUSHKOVSKAYA

Taras Shevchenko National Universit of Kyiv,
Ukraine, e-mail: irademir@mail.ru

İrfan MORİNA

The University of Prishtina, Kosovo,
irfan_marino@hotmail.com

Kerime ÜSTİNOVA

Uludağ University, Turkey,
e-mail: ustinovak@yahoo.com

Leyla KARAHAN

Gazi University, Turkey,
e-mail:leylakarahan@yahoo.com

Naciye YILDIZ

Gazi University, Turkey,
e-mail: Yildiz.naciye@gmail.com

Naile MURADHANLI

Bakü Slavic University, Azerbaijan,
e-mail: Nanasaf@gmail.com

Nigar ISGANDAROVA

Sumqayit State University, Azerbaijan,
e-mail: isgani@gmail.com

Peter KOSTA

University of Potsdam, Germany

Philip BARNARD

Kansas University, USA,
e-mail: philipb@ku.edu

Rafiq NOVRUZOV

Bakü Slavic University, Azerbaijan,
e-mail: rafik_novruzov@mail.ru

Rahile QEYBULLAYEVA

Bakü Slavic University, Azerbaijan,
e-mail: Rahilya.g@hotmail.com

Yavuz AKPINAR

Ege University, Turkey,
e-mail: yavuz.akpinar@hotmail.com

Uldanai BAKHTIKIREEVA

RUDN University, Russian Federation, Russia

Sevinc ALIYEVA

Azerbaijan National Academy of Science İnstitute of
Linguistics, Azerbaijan,
e-mail: sevinc.novuzqızı@yandexs.com

Mukhabbat KURBANOVA

National University of Uzbekistan,

MANAGING EDITOR/YÖNETİCİ EDİTÖR

Laura AGOLLI

Oakland University Masters in Public Administration
with specialization in Healthcare Administration,
USA, e-mail: lagolli@oakland.edu

DESIGNER/DİZGİ VE TASARIM

İlknur HERSEK SARI

Holistence Academy, Turkey
e-mail: holistence.dizgi@gmail.com

REFEREES IN THIS ISSUE / BU SAYININ HAKEMLERİ

Nigar ISGANDAROVA

Sumqayit State Universit, AZERBAIJAN

İrade MUSAYEVA

Azerbaijan National Academy of Sciences,
AZERBAIJAN

Adile ASADOVA

Western Caspian Universit, AZERBAIJAN

Səadət ŞIXIYEVA

AMEA Akad. Z.M.Bünyadov adına Şərqsünaslıq
institutu, AZERBAIJAN

Ümit EKER

Çanakkale Onsekiz Mart University/TURKEY

Hasene AYDIN

Uludağ University/TURKEY

Süer EKER

Başkent University/TURKEY

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Oxford dictionary of idioms adlı sözlükteki deyimler ve deyim olmayan söz öbekleriyle ilgili bir değerlendirme (VIII)

169

An evaluation of idioms and other word groups in oxford dictionary of Idioms (VIII)

Necmi Akyalçın & Damla Aydoğan

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Şərqə qərbdən nəzəri baxış

175

Теоретический взгляд с Востока на Запад

Theoretical view of the East from the West

Aygün Hüseynova

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Амбивалентное осмысление художественного концепта Америка в тексте Г.Д. Гребенщикова

183

AMERİKA'nın sanatsal kavramının ikircikli anlayışı G.D. Grebenschikov'un metninde

Ambivalent comprehension of the artistic concept of AMERICA in the text of G.D. Grebenschikov

Zhunosova Janyldyk Nygizbaevna & Zhanna Bolatovna Seliverstova

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Multi-layered meaning formation and linguistic-cultural peculiarity of fake messages in the mass-media

191

Nikolay Alefirenko & Maral Nurtazina & Mariyam Sarbayeva

"This page is left blank for typesetting"

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

Oxford Dictionary of Idioms adlı sözlükteki deyimler ve deyim olmayan söz öbekleriyle ilgili bir değerlendirme (VIII)

An evaluation of idioms and other word groups in Oxford Dictionary of Idioms (VIII)

Necmi Akyalçın¹

Damla Aydoğan²

1 Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türkiye, e-mail: nakyalcin@gmail.com

2 Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türkiye,

e-mail: damlaaydogan94@gmail.com

Öz

Dünya üzerindeki pek çok dilin söz varlığında karşılaşılan deyimler bu dillerdeki söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturur. Bir dünya dili olan İngilizce de aynen Türkçe gibi bu dillerden biridir. Türkçede hazırlanan birçok deyimler sözlüğü olduğu gibi İngilizcede de deyimler hakkında sözlükler hazırlanmış ve çalışmalar yapılmıştır. İngilizcedeki deyimlerin yer aldığı “Oxford Dictionary Of Idioms” adlı sözlük de bu çalışmalardan biridir. Çalışmanın konusu bu deyimler sözlüğü, konusunu ise adı geçen sözlüğün “N” harfi altındaki deyim olarak değerlendirilebilecek madde başları oluşturmaktadır. A, B, C, D, E, F, G, H, I, İ, J, K, L ve M harfleri altındaki madde başları daha önceki VII çalışmada incelenmiştir. Bu çalışma, bir devam makalesidir. Bu çalışma da diğer çalışmaların devamı niteliğinde olduğundan, aynı düşünce ve yaklaşımla “N” harfinin madde başlarında yer alan deyim olan/olabilecek yapılar saptanarak değerlendirilmiş ve sayısal verilerle birlikte ortaya konarak bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın amacı, bu sözlükteki sorunlu görünen yapıların ortaya konulması ve konuya dikkat çekilmesidir.

Anahtar kelimeler: Deyimler, Oxford Dictionary of Idioms, VIII.

Abstract

Idioms encountered in the vocabulary of many languages in the world constitute an important part of the vocabulary in these languages. English, a world language, is one of these languages, just like Turkish. As there are many idioms dictionaries prepared in Turkish, dictionaries about idioms in English have been prepared and studies have been carried out. The dictionary named “Oxford Dictionary Of Idioms”, which includes idioms in English, is one of these studies. The subject of the study is

Citation/Atf: AKYALÇIN, N. & AYDOĞAN, N. (2021). Oxford dictionary of Idioms adlı sözlükteki deyimler ve deyim olmayan söz öbekleriyle ilgili bir değerlendirme (VIII). *Homeros*. 4(4), 169-173, DOI: <https://doi.org/10.33390/homeros.4.4.01>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Necmi Akyalçın
E-mail: nakyalcin@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

this dictionary of idioms, and the subject of the study is the headlines that can be considered as the idiom under the letter “N” of the aforementioned dictionary. Headings under the letters A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L and M were examined in the previous VII study. This work is a follow-up article. Since this study is a continuation of other studies, structures that are/can be idioms at the beginning of the letter “N” were evaluated with the same thought and approach, and an evaluation was made by presenting them with numerical data. The aim of the study is to reveal the problematic structures in this dictionary and to draw attention to the subject.

Keywords: Idioms, Oxford Dictionary of Idioms, VIII.

GİRİŞ

Bir dilin söz varlığı, o dilde yer alan deyim, ikileme, atasözü, kalıp söz vb. öğelerden oluşur. Kuşkusuz ki deyimler bu öğeler içerisindeki en önemli yapılardır. Türkçede deyimler için hazırlanmış birçok deyimler sözlüğü vardır. Ancak, deyimler yalnızca Türkçeye ait söz öbekleri değildir. Deyimler, dünya üzerindeki başka dillerin söz varlığında da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, İngilizcede de deyimler için hazırlanmış sözlükler bulunmaktadır. Çalışmada, bu sözlüklerden biri olan “Oxford Dictionary Of Idioms” adlı İngilizce deyimler sözlüğünün “N” maddesi başındaki deyim olma özelliği gösteren yapılar saptanarak sayısal verilerle ortaya konmuştur.

Çalışmanın girişinde, “Peki deyimleri bir dilin söz varlığı içerisinde bu derece önemli yapan ve bu çalışmaya kaynak olan özellikler nelerdir?” gibi sorular akla gelebilir. Deyimleri bir dil için önemli kılan ilk özellik ait oldukları dilin anlam zenginliğine olan katkılarıdır. Deyimler en az iki sözcükten oluşurlar ve deyim oluşturulan bu sözcükler gerçek anlam, yan anlam, terim anlam vb. anlamlarından uzaklaşarak yeni değişmece/mecaz bir anlam/anlatım boyutuna geçerler. Böylece yeni ve zengin bir anlam dünyası meydana getirirler.

Deyim kavramının sınırlarının ve çerçevesinin iyi anlaşılabilmesi için deyim tanımlarına bakmak yerinde olacaktır. Birkaç önemli deyim tanımı şu biçimdedir:

“Deyimler, düşünce, kavram, nesne ve kişilerin durumlarını, özelliklerini yansıtmak için kullanılan ve gerçek anlamının dışına çıkmış özel anlam/anlatım boyutuyla kalıplaşmış söz öbekleridir.” (AKYALÇIN, 2012a, s. 10)

“Bir kavramı ya çekici bir anlatımla ya da özel bir

yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce.” (AKSOY, 1998a)

“Anonim özellik taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve denemelerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz.” (KORKMAZ, 1992)

Longman, ise hazırlanmış olduğu deyimler sözlüğünde şöyle bir tanım yapmıştır:

“An idioms is a groups of whose meaning as a group is different from the meanin those words would have if you considered each one separately.” (LONGMAN, 2002, s.V)

(Çeviri: Deyimler, bir grup olarak anlamı, her birini ayrı ayrı ele alırsanız, bu kelimelerin sahip olacağı anlamdan farklı olan gruplardır.)

Daha önceki çalışmalarda bu tanımlara yer verilmiş olursa da çalışmanın yeni okurları için tekrara düşmeden bu tanımlara tekrar yer verilmesi gerektiği ve deyim kavramının açık bir biçimde ortaya konarak asıl konuya girilmesi gerektiği düşüncesiyle tanımlar bu çalışmaya da eklenmiştir. Longman’ın yapmış olduğu deyim tanımı İngilizcedeki deyim kavramının anlaşılması bakımından son derece önemlidir. Söz konusu tanıma dikkatli bir biçimde bakıldığında Türkçe deyimler için yapılan tanımlar ile benzerlik gösterdiği görülecektir. Bu durum, İngilizcedeki deyim kavramının Türkçe ile ortak/benzer özellikler gösterdiği düşüncesini doğrulamaktadır. İngilizce ve Türkçe elbette ki farklı dil ailesine ait olan, farklı özelliklere sahip dillerdir. Ancak bu iki dil arasındaki deyim kavramı benzerliği, yapılmış olan tanımlarda açıkça görülmektedir. Bu düşünceyle çalışmada her

iki dildeki tanımlara da yer verilmiş ve bu sınırlar çerçevesinde “Oxford Dictionary Of Idioms” adlı sözlükteki “N” harfinin altındaki madde başları incelenerek deyim olma özelliği gösteren yapılar saptanmaya çalışılmıştır. Saptanan yapılar sayısal verilerle ortaya konmuştur. “N” harfindeki 210 adet maddebası altında deyim olarak değerlendirilebilecek yapılar şunlardır:

1) hit the nail on the head (s.196): Kafasına çivi çakmak.

- gerçeği tam olarak tatmak; tam olarak doğru cevabı bulmak. (s. 144)

2) a nail in the coffin (s. 196): Renkleri direğe çivilemek.

- inandığınızı veya beğendiğinizi açıkça ve kesin olarak beyan etmek. (s. 59)

3) nail a lie: yalanı çivilemek (s. 196): Yalanı çivilemek.

- Bir şeyi sahte yiyecek veya aldatma olarak ifşa etmek.

4) on the nail (s. 196): Çivi üzerinde.

- Gecikmesiz.

5) right on the nail (s.196): tam çivinin üzerinde.

- Tam doğrulukla.

6) have to your name (s. 196): Adına sahip olmak.

- Mülküne sahip olmak.

7) name and shame (s. 196): Adını lekelemek.

- Davranışlarını iyileştirmeleri için onları utandırmak amacıyla yanlış yapanları isimleriyle tanımlamak.

8) the name of the game (s. 196): Oyunun adı.

- Bir durumun ana amacı veya en önemli yönü.

9) someone’s name is mud (s.197): adı lekelenmek.

- utanç içinde veya sevilmeyen biri. (s. 194)

10) off your nana (s.197): Büyükanneyi kapatmak.

- Akli dengesi bozuk.

11) go nap (s.197): uykuya gitmek.

- 1) bir serideki tüm maçları veya oyunları kazanmak; 2) tek seferde her şeyi riske atmak.

12) something nasty in the woodshed (s.197): Odunlukta kötü bir şey.

- şoke edici veya nahoş bir şeyin gizli tutulması.

13) contemplate your navel (s. 197): Kendi göbeğini düşünmek.

- kendini, kendi çıkarlarını düşünerek gönül rahatlığıyla zaman harcamak; daha geniş bir bakış açısı pa-

hasına bir konuya konsantre olmak.

14) Break your neck to do something (s.198): Bir şey için kendi boynuzu kırmak.

- başarmak için elinizden gelenin en iyisini yapın.

15) get (or catch) it in the neck (s. 198): boynunu sokmak. (okkanın altına gitmek.)

- Şiddetle eleştirilebilir veya cezalandırılabilir olmak.

16) stick your neck out: boynunu sokmak.

- eleştiriye maruz kalma riski, cesurca davranarak veya konuşarak öfke veya tehlike.

17) upt to your neck in (s. 198): boynunu aşmak.

- 1) zahmetli veya hoş olmayan bir şeye yoğun şekilde dahil olmak; 2) ... ile çok meşgul olmak.

18) a needle in a haystack (s. 198): Samanlıkta iğne.

- benzer pek çok şey tarafından gizlendiği için bulunması neredeyse imkansız olan bir şey.

19) the shirt of Nessus (s. 199): Ateşten gömlek.

- Yıkıcı bir güce veya etkiye atıfta bulunmak için kullanılır.

20) a mare’s nest (s. 199): kısrak yuvası.

- yanıltıcı olduğunu kanıtlayan veya kanıtlayacak harika bir keşif.

21) slip (or fall) through the net (s. 199): Ağ üzerinden kaymak (paçayı sıyırmak)

- sizi yakalamak ya da sizinle uğraşmak için organize edilmiş bir şeyden kaçmak ya da kaçırılmak.

22) never never land (s. 199): (Asla asla ülkesi) düşler ülkesi.

- hayali bir ütöpik yer veya durum.

23) new off the irons (s. 199): ütüden yeni çıkmış.

- yeni yapılmış veya hazırlanmış; yepyeni.

24) make nice (nice-nice) (s. 199): iyi yapmak

- tipik olarak ikiyüzlü bir şekilde birine karşı hoş veya kibar olmak.

25) accept a wooden nickel (s. 200): ahşap bir nikeli kabul etmek.

- kandırılmak veya dolandırılmak.

26) night of long knives (s. 200): uzun bıçakların gecesi.

- hain bir ihanet veya acımasız bir eylem.

27) dressed (up) to the nines (s. 200): dokuzlara kadar giyinmiş.

- çok akıllıca ve özenli giyinmek.

28) no more than ninepence in the shilling (s. 200):

şilinde doksandan fazlası yok.

- düşük zekalı.

29) put in the nips (s. 201): kısıkaçları koymak.

- el açmak, borç para almak veya zorla ele geçirilmiş para.

30) keep nit (s. 201): tetikte olmak.

- bir gardiyan gibi izlemek veya davranmak.

31) pick nits (s. 201): sirkeleri seçmek.

- küçük ya da önemsiz ayrıntıları aramak ve eleştirmek.

32) a big noise (s. 201): büyük burun.

- önemli ve etkili bir kişi. (s. 24)

33) go-non-linear (s. 202): çizgiden çıkmak.

- özellikle belli bir takıntı hakkında çok heyecanlı veya öfkeli olmak.

34) put your head in a noose (s. 202): başını ilmeğe sokmak.

- kendi çöküşünü hazırlamak.

34) cannot see further than your nose (s. 202): burnundan ötesini görememek.

- farklı olasılıkları değerlendirmekte veya eylemlerin sonuçlarını öngörmekte isteksiz veya başarısız olmak.

35) cut off your nose to spite your face (s. 202): yüzüne inat için burnunu kesmek.

- bir başkasını dezavantajlı hale getirmeye çalışırken kendini dezavantaja sokmak.

36) get up someone's nose (s. 202): Birinin burnunu kaldırmak.

- birini sinirlendirmek veya kızdırmak.

37) give someone a bloody nose (s. 202): birine kanlı burun vermek.

- birini büyük bir yenilgiye uğratmak.

38) keep your nose clean (s. 202): burnunu temiz tutmak.

- beladan uzak durmak.

39) keep your nose out of (s. 202): burnunu dışarda tutmak.

- birine müdahale etmekten kaçınmak.

40) keep your nose to the grindstone (s. 202): burnu değirmen taşı dışında tutmak.

- çok ve sürekli çalışmak. (s. 130)

41) lead someone by the nose (s. 202): birini burnundan tutmak.

- birini, özellikle onları aldatarak tamamen kontrol

etmek. (s. 169)

42) on the nose (s. 202): burnunda.

- 1) kişinin koku alma duyusu; 2) kesin olarak; 3) nahoş, saldırgan.

43) put someone's nose out of joint (s. 202): birinin burnunu eklemenden çıkarmak.

- birini üzme veya kızdırmak.

44) turn up your nose at (s. 202): burun kıvrırmak.

- bir şeye karşı hoşnutsuzluk veya küçümseme göstermek.

45) with your nose in the air (s. 202): burnu havada olmak.

- kibirli bir biçimde.

46) hit (or strike) the right (or wrong) note (s. 202): doğru notaya basmak.

- bir şeyi tam olarak doğru (veya yanlış) şekilde söylemek veya yapmak.

47) strike (or sound) a ... note (s. 202): nota vurmak.

- belirli bir türden bir duygu veya görüşü ifade etmek.

48) a nudge and wink (s. 203): bir dürtme veya göz kırpması.

- gizli veya kapalı zımnem verilen teşvik; gizli destek.

49) do a number on (s.204): birine numara yapmak.

- birine, tipik olarak aldatarak, küçük düşürerek veya hesaplanmış bir biçimde kötü davranmak.

50) have someone's number (s. 204): birinin numarasına sahip olmak.

- bir kişinin gerçek güdülerini veya karakterini anlamak ve bu sayede biraz avantaj elde etmek.

51) have someone's (name and) number on it (s. 204): üzerinde birinin numarası olmak.

- (bomba, mermi veya başka bir füze ile) belirli bir kişiye vurmaya mahkum olmak.

52) make your number (s. 204): numaranı yap!

- Gelişi bildirmek, nezaket ziyareti yapmak veya görev için rapor vermek.

53) someone's number is up (s. 204): birinin numarası dolmak.

- Birinin ölmeye veya başka bir felakete ya da aksiliğe uğramaya mahkum olduğu zamanın gelmesi.

54) do your nut (s. 204): Kendi deliliğini yapmak.

- Aşırı derecede sinirli ya da heyecanlı olmak.

55) nuts and bolts (s. 204): somunlar ve civatalar.

- bir şeyin temel pratik ayrıntıları.

56) off your nut (s. 204): Fındıkları kapatmak.

- Aklının dışında, çılgın.

57) take (or use) a sledgehammer to crack a nut (s. 204): ceviz kırmak için balyoz kullanmak.

- basit bir amaca ulaşmak için orantısız derecede güçlü araçlar kullanmak. (s. 266)

58) a tough (or hard) nut (to crack) (s.204): Çetin ceviz olmak.

- başa çıkması zor veya yenilmesi zor biri; zorlu bir insan.

59) a wooden nutmeg (s. 204): tahta bir Hindistan cevizi.

- yanlış veya hileli bir şey.

60) in a nutshell (s. 204): fındık kabuğunda.

- mümkün olan en az sözcikle.

61) nutty as a fruitcake (s. 205): Meyveli pasta gibi çatlak.

- tamamen çılgın.

Bu açıklamalar ve ifadelerden ulaşılabilecek sonuçlar, çalışmanın sonuç bölümünde değerlendirilmiş ve öneriler sunulmuştur. Çalışmada yer verilen tanımlar ve yapılan taramanın sayısal verileri doğrultusundaki değerlendirmeler alttaki sonuç bölümünde yer almaktadır.

SONUÇ

Çalışmanın giriş kısmında deyim kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. “*Oxford Dictionary Of Idioms*” adlı sözlükte bu tanımlarla örtüşmeyen yapılar ile karşılaştırılmıştır. Bu düşünceden yola çıkılarak çalışmada durumun önemine dikkat çekmek amacıyla yalnızca deyim olabilecek türden yapılar incelenmiş ve sayısal olarak ortaya konmuştur. İncelemeler sonucunda; “N” harfindeki 210 madde başınının 61 adedi deyim olarak değerlendirilebilecek özelliindedir. Yüzde olarak ise %30 gibi bir sonuca ulaşılabilecektir. Bu sonuca %5 gibi bir yanılma payı da eklendiğinde %35 gibi bir sonuca ulaşılabilecektir. Sayısal veriler göz önünde bulundurulduğunda kapağında “Deyimler Sözlüğü” yazan bu iki sözlükte, deyim olarak değerlendirilebilecek söz öbeklerinin sayısının ciddi oranda düşük olduğu söylenebilir. Sözlüğün deyim olmayan yapıları içermesinin giriş kısmında belirtilmesinin yanı sıra bu söz öbeklerinin atasözü, kalıp söz vb. olup olmadığı belirtilmemiştir. Böyle bir yol izlenmiş olsaydı durum açıklığa kavuşabilir ve sorun giderilebilirdi. Ancak söz konusu sözlükte böyle bir yol izlenmemiştir. Sayısal verilere bakıldığında durum açıkça görülmektedir. Daha sonra yazılması öngörülen makalelerde, bu durum diğer harfler altındaki madde başlarında da ele alınmaya devam edecektir. Bu doğrultuda, Türkçe-

deki deyimler ve İngilizcedeki deyimler bağlamında sayısal verilerle durumun ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Ö. A. (1998b). Atasözleri ve Deyimler sözlüğü I, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

AKSOY, Ö. A. (1998a). Atasözleri ve Deyimler sözlüğü II, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

AKYALÇIN, N. (2012a). Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri DEYİMLERİMİZ, Ankara: Eğiten Kitap.

AKYALÇIN, N. (2012b). Türkçemizin Türkçemizin İncileri ATASÖZLERİMİZ, Ankara: Eğiten Kitap.

Korkmaz, Zeynep (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara: TDK.

Longman pocket Idioms Dictionary (2002). İngiltere: Person Education Limited.

Oxford Dictionary Of Idioms (2004). Second Edition, Published In The United States By Oxford University Press Inc., New York.

Redhouse Büyük El Sözlüğü (2019), İstanbul: SEV Yayıncılık.

Tureng Dictionary and Translation Ltd.: <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce> (Erişim Tarih: (19.10.2020)

“This page is left blank for typesetting”

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

Şərqə qərbdən nəzəri baxış

Теоретический взгляд с Востока на Запад

Theoretical view of the East from the West

Aygün Hüseynova

1 Xəzər Universiteti doktorant, Azerbaijan, e-mail: a_huseynova91@mail.ru

Abstrakt

Qərb və Şərq ayrımı nə qədər düzgündür? Bu fərqlilik coğrafi yoxsa dünyagörüşümü, həyat tərzimi, əzilən-əzən, istismar edən və istismar edilən bir paradıqmanı? “Orientalizm” və Edvard Səidin fikirləri. Milli kimlik və cəmiyyət məsələsinin təsiratları. Qərbdə şərqli olmaq və ya bir yerdə yaşamaq mümkündürmü? Doğum yeri Şərq olan nə qədər şərqli və ya Qərbdə doğulan nə qədər qərbli? Nə dərəcədə şərqli qalara qərbdə yaşamaq mümkündür? Jung Changın “Vəhşi ququşları” romanında bu məqamlar özünü necə göstərir? Daha öncə Çin bir qadın tərəfindən, qadının baxış bucağından heç yazıya alınmamışdı. Qadının gözü, baxış bucağı ilə tarixi dövrləri, keçid mərhələlərini, hadisələri dəyərləndirən Jung Changın fikirlərinə oxşar və fərqli yanaşma.

Açar sözlər: Şərq, Qərb, orientalizm, xalq, milli kimlik, Çin, tarixi həqiqətlər

Резюме

В то время как Восток - это объект, который молчит и не может выразить себя, Запад находится в состоянии субъекта, который формирует, образует и представляет его так, как ему заблагорассудится, для своих собственных целей. В своей книге «Ориентализм» Эдвард Саид подчеркнул, что ориентализм на самом деле был дисциплиной, украшавшей дискуссии Запада об истине о Востоке. Он подчеркивает, что наряду с молчанием Востока Восток принял то, что Запад подарил Востоку. Определяя Восток, мы берем за привычку выбирать худшие примеры, которые Запад постоянно выдвигает. Страны могут вытащить свои общества из этого болота, осваивая и распространяя историческое, культурное богатство и богатство Востока, способ сломать стереотипы отсталости и невежества, которые приходят на ум, когда мы говорим о Востоке. Когда мы говорим о Востоке, смертной казни, войнах не должны приходить в голову, мы должны

Citation/Atf: HÜSEYNOVA, A. (2021). Şərqə qərbdən nəzəri baxış. *Homeros*. 4(4), 175-181, DOI: <https://doi.org/10.33390/homeros.4.4.02>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Aygün Hüseynova
E-mail: a_huseynova91@mail.ru

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

подчеркнуть его глубоко укоренившуюся историю и культуру. Быть востоковедом на Западе - значит чувствовать и догму, и отчуждение в западном обществе, быть способным понять рай и ад в каждый момент своей жизни, во многих точках.

Ключевые слова: Восток, Запад, ориентализм, люди, национальная идентичность, Китай, исторические истины

Abstract

While the East is an object that is silent and unable to express itself, the West is a subject that shapes, frames and presents the East as it wishes for its own purposes. In his book *Orientalism*, Edward Said emphasized that Orientalism was in fact a discipline that adorned the debates created by the West about the truth about the East. He emphasizes that along with the silence of the East, the East has adopted what the West has presented for the East. When defining the East, we make it a habit to choose the worst examples that the West constantly puts forward. Countries can pull their societies out of this quagmire by mastering and propagating the historical, cultural and richness of the East, the way to break the stereotypes of backwardness and ignorance that come to mind when talking about the East. When we talk about the East, the death penalty, wars should not come to mind, we need to highlight its deep-rooted history and culture. To be oriental in the West is to feel both dogma and alienation in Western society, to be able to understand heaven and hell at every moment of your life, at many points.

Keywords: East, West, Orientalism, People, National Identity, China, Historical Truths

1. ORIENTALIZM

Şərq və Qərb arasındakı ictimai-sosial fərqlər, qədim mübahisələri də özü ilə bərabər gətirmişdir. Qərb əldə etdiyi iqtisadi, hərbi, texnoloji gücü inkişaf konsepsiyasında birləşdirmiş, qərbdən başqa bütün cəmiyyətləri zəif inkişaf etmiş olaraq qiymətləndirmişdir. Qərbin sosial və etik kontekstdə də inkişaf etdiyini iddia etmək üçün müasir dövrümüzdə yetərinə sübut yoxdur. Fredrich Hegel və Stuart Mill kimi qabaqcıl filosofların yazılarında cəmiyyət sözləşmələri, insan hüquqları ilə bağlı bəyannamələr Şərq xalqlarına nümunə olaraq göstərilə də, təcrübədə Qərb öz bəyannamələrinə əməl etmir. Bunun ən bariz nümunəsi Dünya müharibələri və orta Şərq işğallarındakı əsirlərə verilən işgəncələr, sivil qətlialmlardır. XIII əsrdən etibarən qərblilər Şərqə macərə, din yayma və qənimət əldə etmə məqsədi ilə səyahətlər etməyə başlamış və səyahətləri getdikcə artmışdır.

Hətta XIX əsrdə tədqiqat məqsədi ilə Asiyaya edilən səfərlər dəb halını almışdı. Bu dövrdə Şərqin bütün özəllikləri Qərbin diqqətini çəkmiş, şərqilərə xas (memarlıqdan dekorasiyaya, rəsmdən musiqiyə) mədəni irs Qərb dünyasına daxil olmağa başlamışdır. Şərq susqun və özünü ifadə edə bilməyən bir obyekt ikən, Qərb Şərqi öz məqsədləri üçün istədiyi kimi formalaşdıran, çərçivələyən və təqdim edən bir subyekt vəziyyətindədir (Benjamin, 1998). Şərq və

Qərb qarşılıqlı əlaqəsi üzərində çalışan mütəfəkkirlərin bu tarixi prosesin qərəzsizliyini sorğulayan münasibətləri ilk baxışda diqqət çəkməkdədir. Yazılarında Şərqin sirli və eqzotik olduğunu diqqət mərkəzinə çəksələrdə, bəzən Şərqin təmsalında nəzərdə tutduqları məkan ilə bağlı subyektiv fikirlər söyləmişlər. Yad və fərqli hesab etdikləri bir mədəniyyəti tədqiq edib, təhlil edərkən özlərinə uyğun olmayan tərəflərini tənqid etmişlər. Bu mövzuda araşdırma aparən mütəfəkkirlərdən biri də Edvard Səiddir. Edvard Səidin "Orientalizm" kitabının 1978-ci ildə yayımlanmasından sonra bir çox akademik diskussiyalar Qərbin Yaxın Şərq, Asiya və Şimali Afrika cəmiyyətlərinə olan ümumi münasibətindən bəhs etmək üçün «Orientalizm» ifadəsini istifadə etməyə başladı (Benjamin, 1998). Edvard Səid "Orientalizm" kitabında, orientalizmin əslində qərbin Şərq haqqındakı həqiqətləri yaratdığı diskussiyalarla bəzəyən bir nizam-intizam olduğunu vurğulamışdı. Səidin üzərində dayandığı məqam Şərq haqqında verilən bütün məlumatların Qərbin təqdimatı əsasında olmasıdır. Belə ki, orientalizm nəticəsində İslam və müsəlmanlar barəsində səhv məlumatların yayılması eyni zamanda islamofobiyanın da meydana gəlməsinə səbəb olmuşdur. Məhz Samuel Hantinqtonun: "Dünya siyasətinin gələcəkdəki əsas mövzusu, Qərb və başqaları arasındakı konflikt və Qərblilə olmayan sivilizasiyaların Qərb gücünə və dəyərlərinə qarşı gəlmələri olacaqdır" (Huntington,

1993) fikri də bu kontekstdə anlaşılmalıdır. Şərqi susqunluğu ilə bərabər Qərbin Şərq üçün təqdim etdiklərini Şərqi mənimsədiyini vurğulayır. “Orientalizm” sözü ingiliscə orient (şərq) mənasını daşıyır. İncəsənət tarixi, ədəbiyyat və mədəniyyətşünaslıqda orientalizm Şərq dünyasındakı istiqamətləri təqlid və ya təsvir edir. Şərq cəmiyyətlərinin, mədəniyyətlərinin, dillərinin və xalqlarının öyrənilməsi bütün Qərb mərkəzli tədqiqat sahələrinə verilən ada deyilir (Said, 1978).

Beləliklə, Şərqdəki insanların tarixi, keçmişləri, mədəniyyətləri ilə bağlı bütün məlumatları bir yerdə yığıb təhlil edənlərə orientalist deyilir. Orientalistlər sənət əsərlərində və elmi araşdırmalarda Şərqi mədəni, ictimai və iqtisadi özəlliklərini araşdıraraq, Şərqə Qərbin müqayisəsini etmişlər. Bu səbəblə orientalist düşüncə Qərb meyilli olub, Şərqi olduğu kimi deyil, alçaldıcı nəzərlərlə Qərb mədəniyyətini şərqdən üstün tutan düşüncə halına gəlmişdir. Şərq Qərb tərəfindən şüurlu olaraq Qərbin çərçivəsində yenidən qurulmaqdadır. Saidin təhlillərində, Qərb bu cəmiyyətləri statik və inkişaf etməmiş şəkildə mənimsəyir və beləliklə, imperiya gücünün xidmətində öyrənilə, təsvir oluna və təkrarlana bilən Şərq mədəniyyətinə dair bir fikir meydana gətirir. Qərbin bizə təlqin etdiyi fikirlərlə Şərqi itiham etməyə qalxar, qərblə cəmiyyətləri də qüsursuz görmək yanılmasına düşərək, tarixi əlaqə və çəkişmələrin xaricində utopik bir cəmiyyət təsəvvürü ilə hadisələri yalnız qiymətləndirmə səhvinə edirik (Doğan, 2017). Şərqi tərifini verərkən Qərbin davamlı olaraq irəli çıxardığı ən pis nümunələri seçməyi vərdiş halına çeviririk. Şərq deyiləndə ağla gələn geridə qalmışlıq, cahilik stereotiplərini qırmağın yolu, Şərqi tarixi, mədəni, zənginliklərinə sahib çıxaraq, onları təbliğ etməklə, ölkələr öz cəmiyyətlərini bu bataqlıqdan çıxara bilərlər.

2. MİLLİ KİMLİK

Millətə aid bir çox keyfiyyətlər milli-mənəvi sima, özünəməxsusluq, milli xarakter, emosional psixi amillər şüurun komponentləri kimi çıxış edir. Milli psixologiya, həyat tərz, adət və ənənələr, milli qürur milli şüurda anlayış və kateqoriya şəklində təzahür edir. Hər bir millətin özünəməxsus adət və ənənələri, düşüncə tərz və həyat biçimi, dünyagörüşü var. Milli kimlik millətə xas olan kimlikdir. Cəmiyyət onu formalaşdıran fərdlərin bir kimlik adı altında cəmlənməsi ilə meydana gəlir. Milli kimlik, milli şüur olmasa cəmiyyət bütünləşə bilməz. Bu şüur insan-

ların özündə yaşadıkları dünyada baş verən dəyişikliklərə uyğunlaşmasına kömək edir. Tarixi bilən insanlar tarix haqqındakı məlumatlara düzgün tənqidi yanaşmanı bacarırlar. Tarix zamanın işığı, hadisələrin xəzinəsi, həqiqətlərin şahidi, ən yaxşı məsləhətçidir. Tarix bizə həyatı bacarıqları öyrədir və keçmişdəki təcrübələrimiz tarixdir. Tarix dedikdə bütün bəşər övladının kollektiv təcrübəsi nəzərdə tutulur. İnsanın ömrü boyu tək-tək qazandığı təcrübə əsl tarixdir. Bu təcrübələr sayəsində daha yaxşı mühakimələr və ağıllı qərarlar qəbul edə bilirik.

Doğum yeri Şərq olan nə qədər şərqli və ya Qərbdə doğulan nə qədər qərblə? Nə dərəcədə şərqli qalaraq Qərbdə yaşamaq mümkündür? Qərbdə şərqli olaraq yaşamağın mövcud problemlərini tədqiq edən E.Saidin ifadəsi ilə desək “Hər cür maneə baxmayaraq xəyal qurub sorqulamağı davam etdirən bir intellektuala sahibdir insan” (Said, 1978). Qərbdə şərqli olaraq doğulmaq Qərb cəmiyyətində özünü həm dogma, həm yad hiss etmək, həyatlarının hər anında, bir çox məqamlarda cənnəti və cəhənnəmi dərk edə bilməkdir. Edvard Said belə demişdir: “İnsan əsil bir köçmən, ya da mühacir olmasa belə, elə imiş kimi düşünməsi, hər cür maneə rəğmənlə xəyal qurub sorqulaması, mərkəzdən uzaqlaşmış ucqarlara çəkilməsi, bu ucqarlarda öyrənilmiş və rahat olandan kənara heç bir zaman çıxmayan başların görmədiyi şeyləri görür insan” (Said, 1978).

3. QƏRBDƏN ŞƏRQƏ ŞƏRQLİ YAZIÇININ BAXIŞ BUCAĞI

Şərqdə doğulub Qərbdə yaşayan və əsərlərində öz ölkələrini təsvir edən bir çox sənətkarlar var. Belə sənətkarlara Ümmülbanu, Əhməd Ağaoğlu, Qurban Said, Gülşən Lətifxan, Xalid Hüseyni, Mələlə Yusifzey kimi yazıçıları nümunə göstərə bilərik.

Dünyaca məşhur Britaniyalı yazıçı Jung Chang bu sənətkarlardan biridir. Çində doğulub, boyabaşa çatan yazıçı iyirmi altı yaşında Çini tərk edib, İngiltərəyə ali təhsil almağa yollanır və orada yaşamaq qərarına gəlir. Qərb ölkəsində yaşayan sənətkar öz ölkəsini “Vəhşi ququşları” adlı avtobiografik romanda canlandırmışdır. Əsər onu dünyaya tanıdır və otuz səkkiz dilə tərcümə edilir, iyirmi milyon nüsxə satılır. Anasının dilindən dinlədiyi heykəllər-nənəsinin, anasının həyatı və öz təcrübələri sənətkara ilham qaynağı olmuş və əsl Çin tarixini araşdırmağa, tarixi prosesləri və gizlədilmiş həqiqətləri tədqiq etməyə

həvəs oyatmışdı. Qadın gözü, baxış bucağı ilə tarixi dövrləri, keçid mərhələlərini, hadisələri dəyərləndirən Jung Chang üç qadın nəslinin-nənəsinin, anasının və özünün tərcümeyi halını yazıya köçürmüşdür. Daha öncə Çin bir qadın tərəfindən, qadının baxış bucağında heç yazıya alınmamışdı. Ailələr, evliliklər, vətəndaş müharibələri, inqilablar, bir sözlə, Çinin bir əsrlik tarixi-XX əsr bütünlüklə canlandırılmışdır. Müəllif nənəsinin, anasının və özünün yaşadıkları çətinlikləri düşündüyü zaman həyatlarının dəhşətli dramdan ibarət olduğunu və tarixin girdabında bu dramı ailəsi ilə birlikdə milyonlarla insanın yaşadığını bildirdi (Chang, 1997).

Mənim fikrimcə yazıçı öz millətinin, xalqının faciəsini qələmə almağı özünə borc bilmişdir. Həm günahsız cəzalandırılan, sürgün edilən, qətl edilən milyonlarla insanın xatirələrini yaşadmaq, onları ruhunun əbədləşdirmək, həm də bütün bu yaşananlardan, edilmiş səhvlərdən nəticə çıxarmağı öyrətmək istəmişdir. Əbəs yerə deməyiblər ki, tarix təkrarlanır. Bu bir növ güzgü rolunu oynayır, baxırsan və həqiqətləri, müsbət və mənfilikləri ilə birlikdə görürsən, düzgün və gərəklili nəticələri çıxarırsan.

Öz xalqının tarixini, milli şüurunu və mədəniyyətini, xarakterini, adət-ənənələrini yaxşı bilən Jung Chang romanda təsvir etdiklərini ürək yanğısı ilə canlandırır. Mənim baxış bucağımdan bu əsər günahsız yerə qurban edilən milyonlarca insanın xatirəsinə həsr edilmiş bir əsrlik səlnamədir. Bu roman vasitəsi ilə baş verən dəhşətləri, tökülən qanları, axan göz yaşlarını, bir sözlə, öz xalqının faciəsini əbədləşdirmişdir. Əsəri 1991-ci ildə qələmə alan sənətkar, həmin vaxtdan öz ölkəsinə xüsusi icazə ilə ildə bir dəfə, 14 günlük daxil ola bilər. Bu roman Çində qadağan olunmuşdur. Zənimcə sənətkar öz ölkəsini olduğu kimi-bütün eyibləri ilə təsvir etdiyi üçün bu əsər qadağan edilib. Həqiqətlərin dilə gətirilməsi hakim dairələri narahat etdiyi üçün bu qadağa hələ də davam etdirilir. Sənətkar tarixi həqiqətləri olduğu kimi göstərməklə öz xalqına, ümumilikdə, bütün insanlara tarixdən dərs çıxarmaqla sağlam düşüncəyə sahib olub doğru mühakimələr irəli sürməyi öyrədir. Səhvlərdən düzgün nəticə çıxarmaq üçün yol göstərir. Jung Chang'ın 2016-cı il də televiziya proqramında verdiyi müsahibə nəzər yetirib, onun şəxsi fikirlərinə diqqət yetirdikdə bir çox məqalə ortaya çıxır.

“- Siz buna həqiqətən də şahid olmusunuz?

-Əlbəttə. Biz hamımız bunu görmüşük. Mənim yaşadığım dövrdəki insanlar hamısı bunları görüb və vəhşiləşmişdilər.

- Amma siz hələ də bunu hiss edirsiniz. Hiss edirsiniz ki, bunlar sizin bir parçanızdır. Bu sizdə yara kimi iz qoyub.

-Bəli çox hiss edirəm. Bir tərəfdən də mən çox şanslıyam ki, bu haqda kitab yazı bildim.Mən “Vəhşi ququşları” nı yazdım, keçirdiyim sarsıntıları xatirəyə çevirib bildim. Beləliklə də sizə danışa bilirəm.

-Bilmək istərdim ki, hal hazırda 14-15-16 yaşında olan insanlar “Vəhşi ququşları” nı oxumasaydılar bu haqda hardan məlumat alacaqdılar? Çinli gənclər bu haqda nə bilirlər?

-Əslində çox da bilmirlər. Çünki, Çində mənim kitablarım bu tipli digər kitablar kimi qadağan olunub. Bəzi adamlar da var ki, mədəni inqilabın lehinə də olsa düşüncəsiz fikirlər söyləyirlər amma, onlar qadağa olunmur. Gənc nəsil, gənc nəslin insanları həqiqətdə nə baş verdiyini əslində bilmirlər.

-Bilmək istərdim Çinin gələcəyi barədə nə düşünürsünüz? Çin nə vaxtsa vahid sistemli bir dövlətə çevriləcəkmi, yoxsa insanlar dəyişməkdən qorxduqları üçün iqtisadi inkişaf və vahid sistemlilik bir ideya olaraq qalacaq?

-Qorxuram ki, bu uzun müddət belə davam edəcək. Və düşünürəm ki, insanlardan soruşsanız onların bir çoxu demokratiyanın yaxşı bir fikir olduğunu deyəcəklər. Amma, əksər insanlar da bu keçid zamanı nələr ola biləcəyindən və bugünkündən də pis vəziyyətlə qarşılaşacaqlarından qorxullar. Amma, bu demək olar ki, problem deyil. Düşünürəm ki, problem “Mədəni İnqilab” barədə açıq müzakirənin olmasındadır. Çünki, Komunist partiyası özü kəskin şəkildə bunu rədd edib.

-İndi yekun olaraq.

-Mənim fikrimcə sadəcə olaraq Mao öləndən sonra insanlar bir cür Mao baxışını geri gətirməyə istəyirlər. Düşünürəm ki, əsl problem də elə budur. Mən kitablarımın Çində çap olduğunu görmək istərdim.” (<https://www.youtube.com/user/BBCNewsnight>)

Müəllifin nənəsinin, anasının və onun öz həyatına nəzər yetirdiyimiz zaman onun öz ailəsinin təmsalında Çin xalqını olduğu kimi həm gözəl tərəfləri

ilə, həm də eyibləri ilə birlikdə təsvirini verdiyinin şahidi oluruq. Jung Changın nənənəsi ətrafında olan hər kəsə yardım əlini uzadan, darda olan düşmən belə olsa onu qapısından geri çevirməyən mərhəmətli, mehriban, qayğıkeş, humanist bir insan olmuşdur. Öz övladına-Jung Chang'ın anasına da bu mərhəmət, humanizimi aşılamış, onu çox gözəl tərbiyə etmişdi. Keçən zaman müddətində dəyişən tarixi şərait, siyasi vəziyyət, sosial psixologiya adət və ənənələrdə, milli mental dəyərlərdə də dəyişmə səbəb olmuşdu. Ananın yetkinlik dövründə (1946-cı il) artıq ictimai-siyasi və sosial vəziyyət əvəlki-nənənin yetkinlik zamanındakı (1924-cü il) kimi deyildi. Artıq qadın cəmiyyətdə müəyyən statusa malik idi. Qadınların oxumaq, tibb işçisi və ya müəllimə kimi işləmək, tək başına yaşamaq səlahiyyətləri var idi. Onları qeyri qanuni nigahla istəmədikləri şəxslə evləndirmək artıq çox çətin, hətta mümkünsüz bir məsələ idi. Ana çox cəsur, qorxusuz, vətənpərvər, çalışqan, humanist bir insan idi. O gənc yaşlarından vətəninə, xalqına layiqli övlad olmuş, millətinin insanların həyatını yaxşılaşdırmaq ümidi ilə öz canını təhlükələrə ataraq siyasi proseslərə qoşulmuşdu. “Tək alternativini kommunistlər olduğunu bildirdi və onların qadınların çəkdiyi əziyyətə son verəcəkləri vədləri onu özünə çəkirdi (Chang, 2003: 92)”. Ölkədə vəziyyət çox ağır idi (1947-1948ci il). İnsanlar aclıq və səfalət içərisində idilər. Yoxsuluqdan ən çox əziyyət çəkənlər sırasına müəllimlər də daxil idi. Maaşlarının artırılmasını istəmişdilər, lakin buna məhəl qoyan olmamışdı. “Ananın məktəbindən bir müəllim küçədə tapdığı bir əti yedikdən sonra qida zəhərlənməsindən öldü. Ətin iyənmiş olduğunu bildirdi, amma elə ac idi ki, bu qumarı oynamağa qərar vermişdi (Chang, 2003: 97)”. Ana Kuomintangın məmurlarından əlli nəfərə öz həyat yoldaşları ilə birlikdə ziyafət veriləcəyindən xəbər tutmuş və dərhal məktəbə qaçıb tapa bildiyi qədər insan tapıb hamısına axşam saat beşdə müəyyən etdiyi yerdə olmalarını söyləmişdi. Tam o saatda dediyi yerdə yüz qız onu gözləyirdi və onlar ziyafətin keçirildiyi məkana girib məmurlardan pul toplamağa başladılar. Yığılan pulları müəllimlərinə verdilər. “İnsanlar küçələrdə aclıqdan ölərkən anam Kuomintang məmurlarının bu israfçılığını başa düşə bilmirdi-bu da kommunistlərə daha çox bağlanmasına yol açdı (Chang, 2003: 98).” Ana gənc kommunist olmuş, kommunizmin bütün çətinliklərinə sinə gərmiş, “Mədəni inqilaba” dayana bilmək üçün olmazın işgəncələrə qatılmış, ailəsi parçalanmış, dəfələrlə həbs edilmiş, meydanlarda təhqirlərə məruz qalmışdır. Milyonlarla insan da

bu illəri faciələrlə dolu yaşamışdı. Ana gəncliyini, həyatının ən gözəl illərini kommunizmə qurban vermiş, sədaqətlə, qətiyyətlə, yorulmadan gecə-gündüz çalışmış, işini ailəsindən, övladlarından daha dəyərli tutmuşdur. Vətəni üçün, xalqı üçün çalışırdı. İşlədiyi müddət ərzində çox insanlara yardımçı olmuş, hətta “Mədəni İnqilab” illərində belə insanlara bacardığı qədər yardım əlini uzadırdı. Böyük ümidlər bəslənilən bu siyasi hakimiyyət insanlarda xəyal qırıqlığı yaratmaqla qalmadı, milyonlarla insanın maddi, mənəvi məhvinə səbəb oldu. Müəllif özü də gənc yaşda əsil kommunist olmuşdu. Verilən əmirlərdən yalnız insana yaraşmayan hərəkətləri-insanları təhqir edib, döymək, işgəncə vermək, şər və böhtanla kimlərisə günahlandırmaq kimi pis işləri etməmiş, hətta bu hadisələrdən kənara qaçmağa çalışmışdır. Ailəsinin başına gətirilən müsibətlər (ata və anasının günahsız olduğunu bildirdi) bütün bu baş verənlər onun gözlərini yavaş-yavaş açmağa, həqiqətləri görməyinə səbəb olmuşdur. Çin kommunizmi onun həqiqi bir ədalətli quruluş olduğunu zənn edib canını, qanını, həyatını ona həsr edən əsil kommunistləri nəyinki qorumadı, hətta onları günahsız olduqları halda ən ağır cəzalara məhkum etdi. Jung Chang'ın ata və anasının timsalında biz bunun şahidi olduq.

Müəllifin vətənpərvərlik ruhu, xalqına olan məhəbbəti ailəsindən gəldiyi aydın görünür. Təsvir etdiyi hadisələrə nəzər yetirdikdə biz bunun şahidi oluruq. Humanizm, dürüstlük, vətən sevgisi onun ailəsinin xas xüsusiyyətlər idi. Ailə üzvlərinin hamısı mərhəmətli insanlardır. Çinlilərə xas bütün müsbət keyfiyyətləri bu ailənin timsalında görürük. Yazıçı millətinin başına açılan oyunların səbəblərini, səbəbkarlarını açıqca göstərir. Dəyişən siyasi rejimlərdə-imperatorluq dövrü, vətəndaş müharibələri zamanı, yaponların hakimiyyəti zamanı, kuomintang dövrü, kommunizim dövrü, xalq cumhuriyyəti dövrü bütün bu zamanlarda çin xalqına göstərilən münasibət heç dəyişilmədi.” Öz yurdları olmayan qullar” (Chang, 2003: 70) olaraq onlara olmazın işgəncə və zülmələr verilmiş, aclıq, səfalət, yoxsulluq içərisində həyatda qalmaq üçün mübarizə aparmaqla bərabər həm də siyasi maraqların qurbanına çevrilmişdilər. Bu qurbalar yüz nəfər, min nəfər deyildilər, milyonlarla idilər. Müəllifin nənəsi, anası, atası, özü və yaxınları da bu qurbanlardan idi. İnsanlar hər şeydən təcrid edilmiş, haqq-hüquq tanımayan hakimiyyət altında idarə edilirdilər. İnsanların çox böyük hissəsi savadsız idi. Bu cür insanları idarə etmək asan olduğundan bütün bu

zaman kəsiyində heç bir hakimiyyət orqanı xalqı marifləndirmək istəmir, əksinə müəllimlər, ziyalılar hədəfə çevrilirdi.

Romanda müəllifin qərblə bağlı düşüncələri, qərb ölkəsində təhsil almaq arzusu və orda yaşamaq istəyi və bu əsəri də elə o ölkədə qələmə alması səbəbsiz deyildi. Jung Chang özü də yalnız siyasi ideologiyanın qurbanlarından olmuş, həyatın yaxşı və pis üzünü görmüş, çox çətin günlər yaşamışdır. Lakin valideynlərinin başına gətirilən müsibətləri, insanların həqiqətdə günahsız yerə fəda edildiyini gördükdə, və bütün bunları ilahiləşdirilən insanın əmri ilə edildiyini anladığı zaman bütün dünyası başına yıxıldı, eyni ilə atası və anası kimi. Yazıçı romanda Çində yaşadığı zaman Qərb haqqında təsəvürlərini belə canlandırır.

“Dostlarımla tez-tez Qərb haqqında danışardıq. O vaxtlar qərbin möhtəşəm bir yer olduğuna inanmışdım. Bu fikri beynimə salanlar Mao ilə rejimi olmuşdu. Meyl göstərdiyim hər şey illərdir Qərbin pislilikləri olaraq günahlandırılmışdı: gözəl paltarlar, güllər, kitablar, əyləncə, hörmət, nəzakət, mərhəmət, mərhəmət, azadlıq, zülmətdən və şiddətdən çəkinmək” sinif nifrəti” əvəzinə “eşq, insan həyatına hörmət, peşəkar bacarıq...” Bəzən özüm özümə, insan necə olarda Qərbi arzulamaz? deyər soruşuram. Yaşadığım həyatın alternativini ilə çox maraqlandığımdan dostlarımla rəsmi nəşrlərdən tapıb çıxardığımız məlumat parçalarını bir-birimizə ötürürdük. Məni Qərbin texnoloji inkişafı və yüksək həyat standartlarından çox siyasi təqiblər, fərdin şəxsi və inanılmaz dərəcədə azadlığı təəccübləndirirdi (Chang, 2003: 463).” Siyasi hakimiyyət insanları bütün dünyadan təcrid etmişdisə də, Jung Chan və onun kimi bir çox gənclər xarici dünya ilə maraqlanırlar, ingilis dilini öyrənməklə bir sıra məlumatları oxuya bilirdilər. Onların baxış bucaqları dəyişir, həqiqətləri dərk etməyə başlayırdılar. Eyni ilə Jung Chang kimi. Jung Chang niyə Qərblə bu qədər maraqlanırlar, ölkəsindən uzağa getmək istəyirdi? Çünki Çin hakim orqanlar tərəfindən cəhənnəmə çevrilməmişdi, qoyulan qadağalar onu boğurdu. Qərb onun təsəvvüründə cənnət idi. “Bəzi professorların mənə verdiyi lüğətlərin köməyi ilə Longfellow Walt Whitman və Amerika tarixini tanıdım. Azadlıq Bəyannaməsinin hamısını əzbərlədim.”Bütün insanların bərabər yaradıldığına inanırıq,” və insanların “özlərindən alınmayacaq haqları” kimi anlayışlar Çin’də eşidilməmişdi və qarşımda yepyeni üfüqlər açıldı”

(Chang, 2003: 465).”

“Qərbə getmək böyük bir iş idi. Çin on ildir qapalıydı və insanlar havasızlıqdan boğulurlardı. Mənim bildiyim qədər ilə doxsan milyon nüfusu Sichuan’dan 1949’dan bu tərəfə Qərb də oxumağa göndərilən ilk şəxsdim. Və parti üzvü bilə deyildim-bunu sadəcə peşə ləyaqətim nəticəsində qazanmışdım. Bu ölkədə əsən dramatik dəyişim küləklərinin bir başqa işarətiydi. İnsanlar ümid və fürsətlərin açıldığını görürdülər”.

“Çini arxamda qoyarkən pəncərədən baxtım və təyyarənin gümüş qanadının qarşısında böyük bir dünya gördüm. Keçmiş həyatıma bir dəfə daha baxtıqdan sonra gələcəyimə qayıtdım. Artıq dünyanı qucaqlamağa hazırdım(Chang, 2003: 491).” İnsanlara edilən haqsızlıqlar, işgəncələr-yaşadıqları həyat o qədər ağır olmuşdu ki, qaçıb canlarını qurtarmağa yer axtarırlar. Mənim fikrimcə onlar üçün məkanın heç bir fərqi yox idi. Sadəcə insan kimi yaşamaq istəyirdilər. Əsərin sonunda “Son söz” deyilən hissəyə nəzər yetirdikdə bunun şahidi olurduq. “Londona yerləşdim. On ildir arxamda buraxdığım Çini düşünməməyə çalışdım. 1988-ci ildə anam məni görmək üçün İngiltərəyə gəldi. Orada mənə ilk dəfə özünün və nənəmin həyatlarını danışdı. O, Chengduya getdincə oturdum və öz xatirələrimə daldım.”Vəhşi ququqları” nı yazmağa qərar verdim. Artıq sevgini, məmnunluğu və dincliyi tapdığım üçün keçmişə xatırlamaq o qədər iztirab vermirdi (Chang, 2003: 501).” XX əsrdə Çində həyat çox ağır idi. 1978-ci ildən vəziyyət nisbətən dəyişilməyə başlamışdı. Artıq 80-ci illərdə ölkə bambaşqa bir yer olmuşdur. İnsanların ruhuna işlənmiş qorxu getdikcə azalırdı. Xarici ölkələrlə əlaqə artıq günlük həyatın bir parçası olmuşdur. “1983-cü il ilə 1989-cu illər arasında hər il anamı görməyə getdim və hər səfərində Mao dövründə həyatı ən çox xarakterizə edən şey olan qorxunun kiçilməktə olduğunu gördüm (Chang, 2003: 512).”

4. NƏTİCƏ

Şərq susqun və özünü ifadə edə bilməyən bir obyekt ikən, Qərb Şərqi öz məqsədləri üçün istədiyi kimi formalaşdıran, çərçivələyən və təqdim edən bir subyekt vəziyyətindədir. Edvard Səid “Orientalizm” kitabında, orientalizmin əslində qərbin Şərq haqqındakı həqiqətləri yaratdığı diskussiyalarla bəzəyən bir nizam-intizam olduğunu vurğulamışdı. Şərqi

susqunluğu ilə bərabər Qərbin Şərq üçün təqdim etdiklərini Şərqin mənimsədiyini vurğulayır. Şərqin tərifi verərkən Qərbin davamlı olaraq irəli çıxardığı ən pis nümunələri seçməyi vərdiş halına çeviririk. Şərq deyiləndə ağla gələn qeridə qalmışlıq, cahilik stereotiplərini qırmağın yolu, Şərqin tarixi, mədəni, zənginliklərinə sahib çıxaraq, onları təbliğ etməklə, ölkələr öz cəmiyyətlərini bu bataqlıqdan çıxara bilərlər. Şərq dedikdə edam cəzaları, müharibələr ağla gəlməməli, köklü tarixi və mədəniyyətini öne çıxarmağımız lazımdır. Qərbdə şərqli olmaq Qərb cəmiyyətində özünü həm dogma, həm yad hiss etmək, həyatlarının hər anında, bir çox məqamlarda cənnəti və cəhənnəmi dərk edə bilməkdir.

Qərbdə yaşayan, əslən şərqli olan yazıçı Jung Changın “Vəhşi ququşları” romanı günahsız yerə qurban edilən milyonlarca insanın xatirəsinə həsr edilmiş bir əsirlər sənətidir. Sənətkar bu avtobioqrafik roman vasitəsi ilə baş verən dəhşətləri, tökülən qanları, axan göz yaşlarını, bir sözlə, öz xalqının faciəsini əbədiləşdirmiş və xalqına tarixi həqiqətləri çatdırmaq istəmişdir. Bütün qadağalara, məhrumiyətlərə baxmayaraq Jung Chang xalqını unutmur, bu roman kimi tarixi reallıqları əks etdirən daha iki əsər qələmə almışdır.

REFERENCES

- Chang, Jung. Wild Swans: Three daughters of China. Simon and Schuster, 2003, p 544
- Chang J. et al. Wild Swans //Globalflair (Aitkin Alexander Associates). – 1997.
- Chang J. Wild Swans, three Daughters of China London. – 1991.
- Chang, Jung. “Wild Swans: Three Daughters of China (New York: Simon and Shuster, 1992).” *A superb autobiographical/biographical account that illuminates what China was like for one family for three generations.*
- Lai A. T. Chinese Women Writers in Diaspora: Jung Chang, Xinran, Hong Ying, Anchee Min, Adeline Yen Mah. – Cambridge Scholars Publishing, 2009.
- Saran M. Jung Chang, Wild Swans: Three Daughters of China. London: Harper Collins Publishers, 1993. 696 pages. £ 7.99 //Indian Journal of Gender Studies. – 1994. – T. 1. – №. 2. – C. 267-269.
- Thompson, “Jung Chang, Wild Swans,” 216

"This page is left blank for typesetting"

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

Амбивалентное осмысление художественного концепта Америка в тексте Г.Д. Гребенщикова

Ambivalent comprehension of the artistic concept of AMERICA in the text of G.D. Grebenschchikov

AMERİKA'nın sanatsal kavramının ikircikli anlayışı G.D. Grebenschchikov'un metninde

Zhunossova Zhanyldyk Nygizbaevna¹

Zhanna Bolatovna Seliverstova²

1 L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan

2 L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan, e-mail: seliverst.zh@gmail.com

резюме

Статья посвящена анализу концептуальных признаков художественного концепта АМЕРИКА в тексте русско-американского писателя Г.Д. Гребенщикова. «Американский» текст Г.Д. Гребенщикова свидетельствует о том, что концепт АМЕРИКА присутствовал в картине мира писателя задолго до эмиграции. Рассмотрены доминантные концептуальные признаки, демонстрирующие амбивалентное авторское осмысление АМЕРИКИ. Сделан вывод, что авторские амбивалентные коннотации американской действительности способствовали объемному осмыслению и эволюции художественного концепта АМЕРИКА в тексте Г.Д. Гребенщикова.

Ключевые слова: Г.Д. Гребенщиков, Америка, художественный концепт, концептуальный признак.

Abstract

The article is devoted to the analysis of the conceptual features of the artistic concept of AMERICA in the text of the Russian-American writer G.D. Grebenschchikov. "American" text by G.D. Grebenschchikov testifies that the concept of AMERICA was present in the writer's picture of the world long before emigration. The dominant conceptual features that demonstrate the author's ambivalent understanding of AMERICA are considered. It is concluded that the author's ambivalent connotations of American reality contributed to the volumetric comprehension and evolution of the artistic concept of AMERICA in the text of G.D. Grebenschchikov.

Keywords: G.D. Grebenschchikov, America, artistic concept, conceptual feature.

Citation/Atf: NYGIZBAEVNA, Z. Z. & SELIVERSTOVA, B. Z. (2021). Ambivalent comprehension of the artistic concept of AMERICA in the text of G.D. Grebenschchikov. *Homeros*. 4(4), 183-189, DOI: <https://doi.org/10.33390/homeros.4.4.03>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Zhanna Bolatovna Seliverstova
E-mail: seliverst.zh@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Öz

Makale, Rus-Amerikalı yazar G.D. Grebenshchikov'un metninde AMERICA'nın sanatsal kavramının kavramsal özelliklerinin analizine ayrılmıştır. G.D. Grebenshchikov'un "Amerikan" metni, AMERİKA kavramının, yazarın dünya tablosunda göçten çok önce var olduğu gerçeğine tanıklık ediyor. Yazarın AMERİKA hakkındaki ikircikli anlayışını gösteren baskın kavramsal özellikler göz önünde bulundurulur. Yazarın Amerikan gerçekliğine ilişkin ikircikli çağrışımlarının, G.D. Grebenshchikov'un metnindeki AMERİKA sanatsal kavramının hacimsel olarak kavranmasına ve evrimine katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: G.D. Grebenshchikov, Amerika, sanatsal konsept, kavramsal işaret.

1. Введение

В настоящее время в научном дискурсе наблюдается тенденция к выделению в качестве самостоятельной области концептологических исследований художественной концептологии – важного направления анализа художественного текста, направленного на исследование особенностей экспликации художественных концептов, сгенерированных авторским сознанием.

Исследователи отмечают [Сергеева 2016: 113], что, поскольку художественный дискурс представляет собой уникальный коммуникативно-эстетический интертекстуальный феномен, художественные концепты, как сущности лингвоментальной природы, эксплицирующие художественную картину мира автора, должны быть одним из главных объектов рассмотрения лингвиста, анализирующего художественный текст.

В своем исследовании исходим из того, что художественный текст тесным образом связан с когнитивным контекстом автора. Когнитивный контекст русско-американского писателя Георгия Дмитриевича Гребенщикова (1882–1964) был значительно расширен после эмиграции в Америку (1924–1964). Длительное пребывание в новой языковой и культурной среде, ее постижение и осмысление привело к художественной концептуализации представлений писателя о новой реальности. «Страна действительно неограниченных возможностей» [Гребенщиков 2013д: 298], «страна сурового труда и славных достижений» [Гребенщиков 2013д: 385], «страна чудес и страшного грехопадения» [Гребенщиков 2013и: 426] – вот

только некоторые номинации, репрезентирующие несколько противоречивый, на первый взгляд, характер авторской концептуализации.

Доказательная база исследования представлена значительным объемом литературного наследия Г.Д. Гребенщикова, в который вошли не только произведения, опубликованные в современных изданиях, но и неопубликованные либо неперезданные произведения писателя. В работе использованы авторские материалы, опубликованные в периодических изданиях начала XX века. Также в исследовательскую эмпирическую базу включены материалы из архива писателя, хранящиеся в Государственном музее истории литературы, искусства и культуры Алтая (ГМИЛИКА, Барнаул, Россия).

2. Американский когнитивный контекст Г.Д. Гребенщикова

Примечательно, что художественный концепт АМЕРИКА (через концептуальный признак АМЕРИКА КАК МЕЧТА) впервые появляется в языковой картине мира Г.Д. Гребенщикова задолго до отплытия за океан. В частности, путевые очерки по Сибири, написанные в 1911 году, содержат американские образы (например, «Алтайская Калифорния» [Гребенщиков 1911б], «Сибирский Чикаго» [Гребенщиков 1911а]). Уже на раннем этапе творчества в картине мира писателя присутствует первичное когнитивное осмысление концепта АМЕРИКА.

В 1920 году в рассказах Г.Д. Гребенщикова вновь появляется АМЕРИКА – в виде американской миссии на Принцевых островах в Мраморном

море, где располагался лагерь русских беженцев. В детском стремлении мальчика-сироты, мечтающего сбежать от родителей и «начать свои поиски Америки», Г.Д. Гребенщиков видит желание обрести новую родину в стране «не тронутой ни потрясениями войны, ни политическими авантюрами, ни катастрофами моральными, ни братоубийственной гражданской войной, ни страшным царем-голодом» [Гребенщиков 2013е: 395–396]. В этом случае концептуальный признак АМЕРИКА КАК МЕЧТА утрачивает свою остроту и актуализируется признак АМЕРИКА КАК НОВАЯ РОДИНА.

Наконец, после того как Г.Д. Гребенщиков эмигрировал в США в 1924 году, концепт АМЕРИКА стал доминантным смыслом в его концептуальной картине мира и прочно вошел в авторский художественный текст.

3. Концептуальные признаки АМЕРИКИ в тексте Г.Д. Гребенщикова

В современном языке концепт АМЕРИКА имеет несколько вариативных номинаций: Соединенные Штаты Америки, Соединенные Штаты, Штаты, США. Однако авторский одноименный концепт в тексте Г.Д. Гребенщикова представлен, как правило, номинатемой Америка.

Реконструкция художественного концепта АМЕРИКА, представленного в тексте Г.Д. Гребенщикова, позволяет выделить в его содержании ряд доминантных концептуальных признаков. Рассмотрим некоторые из них.

3.1. Концептуальный признак АМЕРИКА КАК ДЕНЬГИ

Концептуальный признак АМЕРИКА КАК ДЕНЬГИ связан с исторически сложившимся в глобальном мировом пространстве статусом США как ведущей мировой державы с высоким уровнем экономического развития.

Текст писателя фиксирует признак АМЕРИКА КАК ДЕНЬГИ через представления русских эмигрантов, мечтающих об этой «благословенной» стране. Все возникающие разногласия и семейные баталии, когда «настроение разрасталось в драму, а безысходное положение – в трагедию», разрешались совместной мечтой о переезде в Америку:

«...мечты и надежды об Америке утешали, всех излечивали и все в конце концов покрывали новой голубой или розовой дымкой над безграничной благословенною страной, где вместо травы растут одни доллары и где люди не знают ничего иного, как встречать овациями замечательных русских людей, талантливых артистов, лекторов и музыкантов, изобретателей и просто людей, не желающих определить своих занятий до прибытия в Америку...» [Гребенщиков 2013е: 397].

В авторских очерках и личной переписке американского периода Г.Д. Гребенщиков довольно часто воспроизводит внешнее осмысление рассматриваемого концептуального признака через представления русских эмигрантов, приехавших из Европы во время и после Второй мировой войны в статусе «Ди-Пи» (от англ. displaced persons – перемещенные лица), что на практике во многих случаях означало пребывание в бесправном и беспомощном положении [Ульянкина 2003: 241–242]. Глубоко сочувствуя бедственному положению, в котором находилась русская эмиграция в Европе, Г.Д. Гребенщиков в то же время указывает на примеры ментальных искажений и заблуждений, к которым приводит восприятие реальной Америки через гипертрофированный признак АМЕРИКА КАК ДЕНЬГИ в сознании «перемещенных лиц»: «...одно из них [писем] получено как раз вчера. Человек престарелый, которому мы помогли достать визы, но не смогли достать работы, потому что он и стар и не имеет специальности; волнуется и негодует: неужели из-за каких-то «НЕСЧАСТНЫХ» тысячи долларов [все выделения авторские] для залога он должен остаться в этом «паршивом» католическом убежище?.. Вы сами понимаете, что сердце наше обливается кровью от жалости к этому человеку, которого я не раз предупреждал и убеждал, что в Америке ему будет в десять раз труднее и что здесь ему придется искать только физической работы, а на ней он долго не протянет... Нет, он уверен, что в Америке должны же быть люди с «христианским» сердцем. Впрочем, он не просит у меня всей этой тысячи долларов, но указывает путь, как их можно достать: просто написать богатым людям и собрать если не по сто долларов, то хотя бы по двадцать пять, а могут найтись и такие (и указываются даже имена, Сикорский, конечно, в первую очередь), которые могут отвалить и все пятьсот...» [Гребен-

щиков б.д.а].

Г.Д. Гребенщиков пытается развеять миф о богатой Америке, сложившийся в идеалистическом понимании мечтателей: «Попасть в Америку еще не значит разделять свободу и все ее блага» [Гребенщиков б.д.в]. По мнению писателя, Америка – это не «заморское тридевятое царство с молочными реками и кисельными берегами», как может казаться из-за океана. Здесь деньги не сыпятся с неба и «вместо травы» они не растут [Гребенщиков 2013е: 397], а американский доллар потому и умный, что «превосходно знает, где он может размножаться» [Гребенщиков 2013в: 257]. Да, в его понимании Америка – богатая страна, но богата она, прежде всего, потенциальными возможностями, реализация которых требует большого терпения, высокой профессиональной квалификации и огромного, усердного (а для не владеющих английским языком – часто физического) труда.

3.2. Концептуальный признак АМЕРИКА КАК ТРУД

По мнению Г.Д. Гребенщикова, концептуальный признак АМЕРИКА КАК ТРУД, являясь аксиологической основой американской культуры, выступает одним из ключевых признаков концепта АМЕРИКА. Поэтому АМЕРИКА в картине мира писателя – это страна «сурового труда» [Гребенщиков 2013д: 385], находящаяся в перманентном состоянии напряженной трудовой деятельности: «...здесь, в стране напряженного труда и жестокого недосуга, ни университетские дипломы, ни некогда котировавшиеся таланты не дают прав и преимуществ на безделье» [Гребенщиков б.д.а], «Америка потому богата и щедра к трудящимся, что народ ее трудится как ни в какой другой стране, и это надо усвоить прежде всего тем, кто ждал или будет искать здесь легкого труда. Труд здесь тяжелее, чем меньше любим мы трудиться» [Гребенщиков 2013з: 387], «...я нахожусь в сытой и благополучной Америке (отнюдь не буржуазной, а трудящейся стране!)» [Гребенщиков 2013д: 375].

Писатель убежден, финансовое благополучие Америки также не случайно. Это закономерный результат планомерной, каждодневной, нередко тяжелой работы каждого представителя «настоящей Америки»: «Америка потому и процвела и может быть щедрой, что народ ее, за исключением

преступного элемента или просто паразитов, неустанно и неусыпно трудится...» [Гребенщиков б.д.а], «...настоящая вечно занятая Америка даже не спешит, как спешат улицы и все нервное, неуравновешенное в больших городах. Настоящая деловая, созидательная Америка работает ритмично, точно, но спокойно» [Гребенщиков 2013з: 387].

В американской системе ценностей первой половины XX века любой труд достоин общественного признания. Г.Д. Гребенщиков часто подчеркивает паритетное уважительное отношение к труду различных профессий и рангов – от директора до сторожа, от примадонны до посудомойщицы. Профессиональные усилия любого труженика являются достойными в равной степени, если они вносят вклад в благосостояние и процветание страны: «...если вам придется писать в редакцию благодарность участникам благотворительного вечера, то не забудьте и Марью Ивановну, мывшую посуду после банкета, в то время когда примадонна красовалась на эстраде. Всякая культурная примадонна не обидится за то, что вы ее сравняли с Марьей Ивановной, потому что Марья Ивановна внесла не меньшую помощь в доброе дело...» [2013з: 389].

Концептуальный признак АМЕРИКА КАК ТРУД в понимании Г.Д. Гребенщикова наделен амбивалентным смыслом. С одной стороны, интенсивный ТРУД, требующий от человека напряженной физической активности, является вынужденной необходимостью в непрерывной борьбе за существование в США. Поэтому в картине мира писателя формируется негативная оценка ТРУДА: «Работаем, как рабы, и все время ни на себя, ни перед собою» [Гребенщиков 2013ж: 374], «...труды наши в Америке издавна никто не видел. Никто не знал наших «потов трудовых» и «слез сокровенных». Мы прятали их и от близких наших друзей, но крест понесли тяжелый...» [Гребенщиков б.д.а]. С другой стороны, ТРУД – это не только твердое основание для материального благополучия. По убеждению автора, являясь одним из ключей к желаемому успеху, созидательный ТРУД служит источником радости, удовольствия и морального удовлетворения: «Семь дней в неделе – праздник, ибо и трудятся они как-то весело и колоритно» [Гребенщиков 2013а: 375], «Быть и стать полезным кому-то, так чтобы вас ценили и

желали вашего сотрудничества – это нелегко, это трудно, но это как раз то, что от вас требуется... как ваше собственное твердое основание для вашего материального благополучия, а с ним и морального удовлетворения» [Гребенщиков 2013з: 386–387].

В картине мира Г.Д. Гребенщикова Америка – это страна «сурового», «тяжелого», а не «легкого, интеллигентного» труда [Гребенщиков б.д.а]. Но перманентное преодоление жизненных трудностей он воспринимает как некий жизненный вызов, который необходимо достойно принять и выдержать. Полагаем, что этот соревновательный дух писатель воспринял, в том числе, и из трудового американского менталитета, о котором он пишет: «...я не представляю себе уныния американского народа, какие бы несчастья ни стряслись над ним. Он так вынослив, закален в труде, он так предусмотрителен и находчив, что после всяких стихийных бедствий встанет снова с тем же бодрым, веселым и неумолимо жадным к жизни лицом» [Гребенщиков 2013е: 407].

3.3. Концептуальный признак АМЕРИКА КАК ЭНЕРГИЯ

В процессе концептуализации АМЕРИКИ Г.Д. Гребенщиков, как носитель творческого сознания, вносит личностные смыслы в содержание концепта на основе индивидуального когнитивного опыта. Поэтому в его картине мира концепт Америка характеризуется концептуальным признаком АМЕРИКА КАК ЭНЕРГИЯ.

Рассматривая АМЕРИКУ как отлаженное механистическое устройство, писатель видит в энергии ту внутреннюю силу, которая способна интенсивно производить все новую и новую работу, является неиссякаемым, «вечным» источником развития, обновления, движения: «Мы здесь не имели времени попасть в ногу даже с темпом собственного недосуга, но все же удивлялись – на главных улицах американских столиц успели дважды снести некоторые дома и дважды перестроить. На Вест-Энд авеню в Нью-Йорке, когда мы приехали, сносили пятиэтажные дома и строили тринадцатипятиэтажные, потом эти дома сменились тридцатипятиэтажными» [Гребенщиков 2013г: 312–313].

Однако энергия «большого напряжения» механистической АМЕРИКИ – это не только есте-

ственно-физическая величина, но и энергия человеческой деятельности. Именно она является решающим фактором перехода человеческих замыслов и проектов в реальные материальные и интеллектуальные формы. В этом плане все, что в мире существует и совершается, происходит благодаря трансформации энергии одного вида в другой: «Наши размышления и мечты здесь превращаются в книги, в здания, в машины, в воздушные корабли, в картины, украшающие музеи, в театральные представления, в оперы, в концерты... Это действенная философия большого напряжения» [Гребенщиков б.д.б].

Писатель испытывает двойственные чувства, осмысливая АМЕРИКУ КАК ЭНЕРГИЮ. Энергия огромного механизма настораживает своим размахом и стремительным темпом. Поэтому при описании механистичной Америки автор использует лексику с устрашающей, негативной коннотацией: «Каждый день... я имел возможность наблюдать, с какой беспощадностью ломались и бросались в мусор железо, дерево, двери, окна, кирпичи, и все это куда-то увозилось. В течение следующих двух недель особая землечерпательная машина, с длинной, как у жирафа, шеей, с безобразной хищной головой, наклонялась, бодала рогатым лбом землю и камень, поднимала сразу десятки пудов тяжести и, поднося ее над грузовой машиной, раскрывала страшный рот и харкала все это для отвоза. В течение следующих двух недель муравейник бурщиков, держа в руках электрические буры, сверлил камень и, покрывая заложенные мины особым, плетеным из железных арканов полотнищем, при страшном гуле взрывал и взрывал, пока наконец из глубины огромного колодца не начали возвышаться, из того же камня, стены огромного и, надо думать, пятнадцатипятиэтажного доходного дома» [Гребенщиков 2013е: 405].

Но, как деятельная сила, как известная американская «деловитость», как сумма трудовых усилий американского народа, ЭНЕРГИЯ Америки вызвала уважение и восхищение Г.Д. Гребенщикова. Такая общественная энергия, воспринимаемая им на личном уровне как синоним жизни, молодости, свободы, влекла его за собой, включала в свой частотный ритм кипучей деятельности: «Увлекли меня американские масштабы деловитости... Америка – американская энергия, находчивость,

подвижность, где бы мы ни очутились. И тогда мы вечно будем молоды, свободны и богаты духом» [Гребенщиков 2013б: 474], «...постоянное стремление американцев вперед и выше, несмотря ни на какие угодно препятствия, должно быть нами усвоено до конца» [Гребенщиков 2013в: 257].

Обобщая лексико-семантический материал, можно сделать вывод об амбивалентной природе концептуального признака АМЕРИКА КАК ЭНЕРГИЯ в творческом сознании Г.Д. Гребенщикова. Способность производить, накапливать и трансформировать энергию характеризует «бездушную» механистическую сущность АМЕРИКИ. В то же время ЭНЕРГИЯ как кумулятивная жизненная сила американского общества генерирует новый, по сути, неиссякаемый энергетический заряд и, тем самым, воодушевляет писателя на новые достижения.

4. Заключение

По результатам проведенного исследования можно утверждать, что текст Г.Д. Гребенщикова представляет собой доказательный лингвистический материал для выявления и подтверждения индивидуально-авторских особенностей художественного концепта АМЕРИКА.

После эмиграции Г.Д. Гребенщикова Америка стала новой значимой темой в творчестве писателя. Поэтому закономерно появление в художественном тексте писателя новой смысловой единицы, вобравшей в себя не только объективные признаки, фиксирующие существенные стороны явлений реальной действительности, но и индивидуальные авторские смыслы, дополняющие и развивающие концепт АМЕРИКА. Рассмотренные в данной работе доминантные концептуальные признаки – АМЕРИКА КАК ДЕНЬГИ, АМЕРИКА КАК ТРУД, АМЕРИКА КАК ЭНЕРГИЯ – являются его базовыми компонентами, на основе которых происходит дальнейшее развитие и формирование более сложных концептуальных смыслов. При этом концептуальные признаки, по существу, не иерархичны, а находятся в корреляционных отношениях.

В целом, авторские амбивалентные коннотации американской действительности способствовали более объемному, оптимистично-критическому осмыслению и эволюции художественного кон-

цепта АМЕРИКА в тексте Г.Д. Гребенщикова.

Когнитивная интерпретация результатов исследования «американского» текста Г.Д. Гребенщикова показала, что выявление содержательных особенностей авторских художественных концептов, как результатов персональной интеллектуальной абстракции, способствует преодолению односторонних представлений, присутствующих в лингвоментальном пространстве.

Список литературы

- Гребенщиков, Г.Д., 2013а, Письмо Бунину И.А. 12 мая 1936 г., Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 5, 375-377.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013б, Письмо Савченко И.Г. 7 декабря 1926 г., Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 4, 473-474.
- Гребенщиков, Г.Д., б.д.а, Америка – страна тяжелого труда. К вопросу о том: чего мы ждем от Америки?, ГМИЛИКА, НВФ 16801/7.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013в, Американская Русь, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 5, 249-257.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013г, В гостях у Пушкина, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 6, 373-380.
- Гребенщиков, Г.Д., 1911а, В Ново-Николаевске, Сибирская жизнь, 11 февраля, 33.
- Гребенщиков, Г.Д., б.д.б, В просторах Америки. О философии быта, ГМИЛИКА, ОФ 56739/284.
- Гребенщиков, Г.Д., 1911б, В Усть-Каменогорске, Сибирская жизнь, 17 июня, 123.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013д, Гонец. Письма с Помпеярага, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 4, 295-392.
- Гребенщиков, Г.Д., б.д.в., Моя Америка, ГМИЛИКА, ОФ 56739/296.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013е, Письма из Америки, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 4, 395-407.
- Гребенщиков, Г.Д., 2013ж, Пестрота подорожная, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 6, 301-306.

Гребенщиков, Г.Д., 2013з, Привет новоприбывшим, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 6, 385-389.

Гребенщиков, Г.Д., 2013и, Я помню родные горы, Собрание сочинений в шести томах, Барнаул, Изд. Дом Барнаул, 6, 424-427.

Сергеева, Е.В., 2016, Специальная лексика как средство экспликации художественного концепта (на материале произведений Д. Рубиной «Белая голубка Кордовы» и «Русская канарейка»), Исследования по семантике, 26, 113-118.

Ульянкина, Т.И., 2003, Толстовский фонд: участие в судьбах русских ученых-эмигрантов, Россия и современный мир, 3(40), 240-244.

“This page is left blank for typesetting”

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

Multi-layered meaning formation and linguistic-cultural peculiarity of fake messages in the mass-media

Nikolay Alefirenko¹ Maral Nurtazina² Mariyam Sarbayeva²

1 Prof. Dr., Belgorod State National Research University, Russia, e-mail: alefirenko@bsu.edu.ru

2 Prof. Dr., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan, e-mail: maral0204@mail.ru

3 PhD student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan, e-mail: mariyam.sarbayeva@gmail.com

Abstract

The paper investigates the issues and challenges facing the information distortion (the concept of fake news) in the media discourse of Kaznet (Kazakhstani segment of Internet). Particular attention is paid to this phenomenon of the influence and impact of modern "hot media" mechanism and technologies for the perception has been used with the information's user. The research linguistic ways of distorting information were explored and conducted in line with critical discourse analysis. This article reviews the literature to identify the current state of linguistic methods for creating a fabricated and unreliable hot media product to describe in detail. It is proved with specific examples that fake news carries a certain threat to adequate perception of hot news and recognition patterns when person falls into information captivity and cannot free himself from it because the impact on his consciousness is carried out in a complex manner. A framework of Internet search procedure was used to test the hypothesis. Empirical material presented by posts and comments from open sources of social networks to show and clarify the reasons why a media person becomes so vulnerable, there is a transformation of thinking and traditional values are leveled, which allows communication technology and fake news to destroy his worth system. The authors raise and highlight the need for a person of social net to develop critical thinking to express his own rational and emotional attitude to the described situations and facts on the Internet. The obtained data arouse a certain important in the issue of determining the reliability and application of methods for checking information in the media field of Kaznet for its compliance with reality.

Keywords: Media Literacy Education, Fake-News And Factchecking, Critical Media Analysis, Social Network, Cultural-Value Conflict.

Citation/Atf: ALEFIRENKO N., NURTAZINA, M. & SARBAYEVA, M. (2021). Multi-layered meaning formation and linguistic-cultural peculiarity of fake messages in the mass-media. *Homeros*. 4(4), 191-210, DOI: <https://doi.org/10.33390/homeros.4.4.04>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Nikolay Alefirenko
E-mail: alefirenko@bsu.edu.ru

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

1. INTRODUCTION

Problem Statement

Modern features and trends in the development of the digital environment of the media ecosystem (Postman 2000; Fuller 2005), which functions in conditions of interactivity, personalization, attractiveness (in pursuit of sensation) and increasing the speed of information transfer, have led to the need to rethink the understanding of truth and trust in terms of an adequate interpretation of communication processes. Such trend reduces public confidence in journalism and social media as information platforms and affects public opinion in general (Anand 2017; Carroll 2008; LaGarde 2018; Oldham 2015; Alefirenko, Nur-tazina 2021).

Therefore, recently, the direction that studies media as a medium that structures human interaction has become more active. Thus, Neil Postman (Postman 2000) explains: "The environment is the technology in which culture grows; in other words, it gives form to politics, social organization, and cultural habitual thinking. Based on this idea, we used another biological metaphor – ecology. We put the word "media" before the word "ecology" to suggest that we were interested not just in media, but in how the interaction between media and people gives culture its character and, one might say, helps culture maintain a symbolic balance" (Postman 2000: 10-11).

Media ecologists are studying how media forms influence personal action, interpersonal interaction, and broader societal change "in the spirit of democracy" (Farkass 2020: 1-4). This fact makes it possible to consider and emphasize on examining how new media technologies create new opportunities for social and political interaction, while influencing the dynamics of existing media in both positive and negative ways in methodological approach (Fuller 2005; Farkass 2020: 28-29).

The spread of disinformation and lies is facilitated by the use of specially generated social networks, bots and social messages, media distribution of information, the creation of new communication algorithms in media texts, and

the presence of spatially separated people.

The scale of the hoaxes is enormous. In the context of a holistic understanding of new media's paradigm, fake messages and especially post-truth (by the way, the word post-truth became the word of the year according to the Oxford Dictionary in 2016) can be purposefully distributed in the transforming digital environment of the Internet for various purposes: entertainment, advertising (growth traffic), political (for example, black PR), nationalistic (discrimination against certain groups of people), etc., representing the concept of "viral journalism" (Bebic, Volarevitch 2016: 108; Anand 2017: 108; Farkass 2020: 49-50) which unites all media formats and forms (photo, video, text) into content, screenshots of demotivators, suitable for fast, dynamic and interactive social media forms.

S. Paranko in his essay "Field research of the media workshop: the future" predicts that "the social network is becoming a platform that purposefully and targeted connects the audience and the author" (Paranko 2021).

The content created in such way is aimed at attracting attention and adapting to the media habits of modern users, thereby reflecting the decline in the role of facts and evidence, since it is created as "real news", but is false. This type of media content cannot be defined as news in the traditional sense of the word: it is perceived as viral news, i.e. created in order to attract attention, and is intended to be freely shared and distributed" (Bebitch, Volarevitch 2018: 453). As Yu.M. Yershov pointed out, "a homogeneous information space is created, called echo chambers (distorting the picture of reality), where the alternative opinion does not penetrate. The addressees listen to themselves and agree with themselves" (Yershov 2018: 248).

In the 21st century digital communications have become one of the factors which influence structural changes in the society and now much depends on how well the person is able to adapt to such transformations. In this context, modern media have an increasingly tangible impact on society in general and social communications, in particular. A so-called "media person" (Journal-

ism, Fake news 2019) appears, whose existence is determined by the content of the media. "Mediatization is beginning to define," as V. Fuller mentioned, "social practices in terms of both form and content" (Fuller 2005: 56-57).

In fundamental theory reflected in the work of Herbert Marshall McLuhan "The Medium is the Message: An Inventory of Effects" (in which the word "message" is understood as "a means of communication as a "mass age") (McLuhan 2002: 23) considers the importance of the psychological impact of the media as a value-semantic dominant on the understanding, perception, sensations and behavior of a person. In addition, he raises the question of how to minimize the negative effects of the media environment on a person and how to achieve synergistic and productive interaction between them (McLuhan 2002).

It is known in fakes all materials are specially selected, with the help of which the integration of meanings, multi-layered meaning formation and "mutual consistency" (M. Fuller's term) (Fuller 2005: 31-33) for the manipulation of persons' consciousness occur, namely: those parts that are undesirable for the manipulator to falsify information beneficial to him are blocked, extracted, removed or amplified. A person can no longer free himself from the "networks" of the media environment and begins to act on "orders". Such a niche creates the preconditions for the expression of permissiveness, thereby violating social, cultural, moral and even legal norms.

Of certain importance is the influence of modern media on the way the Internet people's percept the information. Nowadays, the boundaries between the author and the reader are becoming increasingly blurred, for example on social networks, blogs, websites. In this connection issues of digital security, media literacy and digital competence are becoming more acute than ever before. Perception of reality in the media space is exerted by fakes, which transform the mass consciousness. The relevance of the work is due to the importance to study the media impact on Kaznet users.

2. RESEARCH PURPOSE

The aim is to represent the essential characteristics of fake-news in terms of revealing the multi-layered meaning formation, as well as the linguistic and cultural originality of fake messages in the media. We aimed at showing linguistic ways to distort facts in the media environment. Our purpose was to reveal the distinctive features of a fake as a media phenomenon, allowing to differentiate it from news and also to consider the criteria for classifying fake news, according to unreliability of news material in them. Moreover, the aim of this study was to identify real media education practices that help reduce the impact of misinformation on the Internet.

3. DESIGN AND ANALYTICAL METHODS

When analyzing the material, an analytical and descriptive method was used, including the techniques of observation, interpretation, and generalization. The survey method was used to understand the need to teach the audience not to trust fake news, which is characterized by the broadcast of destructive meanings, distortion of facts, psychological and linguistic impact (terminological variability) on the audience. A review of scientific sources made it possible to form a classification of fake news. The comparison method allowed us to form a list of steps to improve media literacy in order to combat inaccurate information on the Internet. The following methods also were used: free description; survey methods such as list of personality traits, ethnocentrism scales, diagnostic tests to distinguish fake news. The analysis based on psychosemantic and projective methods was carried out.

4. RESULTS AND DISCUSSION

The study showed that in the dynamic form of social media, a wide range of different types of false information is disseminated which can cause panic and spread in order to destabilize the situation in the country (Issers 2014: 113-114; Novikov 2016: 74; Oldham 2015: 116). It has been found that more often than not, fake news can be disguised as truthful information. This prevents them from resisting, but they must be

fought with. Therefore, the role of media education and media reputation is so important as a key indicator for assessing the reliability of news material and countering fake news. Unfortunately, sometimes journalists themselves spread fake messages, and it is not always possible to distinguish them from the true ones even with the help of artificial intelligence (Farkass 2020: 58). Based on this, the study offers recommendations for the media that see the problem of fake news and post-truth to fight it by teaching readers critical thinking.

It is pertinent to mention here that on the basis of statistic data, language ways used to distort information were considered. Linguistic methods of creating a fabricated and unreliable media product are described in detail. It is suggested that fake news carries a certain threat to adequate perception of the information content. During the study, an Internet search procedure was used to test the hypothesis; a large empirical material, presented by posts and comments from open sources of social networks was collected. It has been demonstrated that fake as a hidden manipulation carries a certain threat, it exerts a manipulative influence, destabilizes the situation, causes indignation, discontent, rejection of information. It is proposed that one of the most effective ways to refute fakes is fact-checking.

So, let's move on to analyzing the results of the impact of the environment of social networks on human consciousness as a synergistic effect on the part of "hot media" technologies which ultimately leads to a transformation of thinking and infringement of traditional cultural values. After all, it is known that media communications in a special way enhance the process of extracting information, and this leads to information overload.

As a result, perception and thinking are based on the pattern recognition mechanism, since a person does not have either time or psychophysiological possibilities for linear-sequential understanding. And then the understanding of the text occurs in the mode of perception of "meaningfully generalizing configurations" (Terin 2014: 69-70). Such information oversaturation and fatigue lead to the fact that human thinking de-

scends to the level of machine thinking. Then it can be controlled, manipulated by using secret components of algorithms. A very important idea is expressed by scientists (Anand 2017: 4; Food 2020; Hachen 2014: 23). They pointed out that "when a social network offers a person an actual topic, he should immediately think over the following questions: what is not told to him, what is hidden, and what is he intentionally focused on?" (Fuller 2005: 111; McLuhan 2002: 78).

And one more idea is very promising and important in the cultural aspect. The fact that a media person is really changing as a linguistic person (Posetti 2020; Potter 2017; Hobbs 2009; Fetzer 2004; Food 2020; Friesem 2019), as a subject who can broadcast and receive media texts, is noted in the works (Manchester 2015; LaGarde 2018; McLuhan 2002). We consider such phenomena to be of certain significant and importance due to the impact of the media on the users of Kaznet.

Fake is considered to be a types of information distortion and misleading the reader in modern media. It should be noted that the very concept of "fake" is interpreted ambiguously, covering a wide range of concepts (Issers 2014) from "hoax", "comic game" to "fraud", "misleading", "deliberate deception". In the issue under study in modern media discourse, the most common related phenomena are "fake news", "media manipulation", "media fake" (Shmakov 2015). As a phenomenon fake attracts the undoubted interest of scientists, as having the potential to affect the broad masses it hasn't been sufficiently studied (McIntyre 2018; Potter 2017; Rasi 2019; Stivers 2011; Terin 2019).

The purpose of this paper is to show the linguistic ways of distorting facts in the Kazakhstani media. This study examines the definitions of fake and mentions fact-checking as the measure to counter it. Modern information space is characterized by the fact that any user can try on the role of the media, that is, create, post and distribute information. Such activity replaces the work of journalists obliged to follow professional ethic principles while working with information not to distort facts but to transmit them as accurately, clearly and unambiguously as possible (Rasopova 2018).

In our country there is a certain collision between freedom of speech on the one hand (Article 20 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan): "Freedom of speech and creativity are guaranteed. Censorship is prohibited. Everyone has the right to freely receive and disseminate information in any way that is not prohibited by law" (Constitution 2019), and on the other hand a number of articles of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan (Article 274 "Dissemination of knowingly false information", in a state of emergency, in contrast to normal conditions, is not punished with a fine but restraint of liberty for a term of three to seven years or imprisonment for the same term) (Constitution 2019) as well as the Law of the Republic of Kazakhstan On Mass Media (Article 2).

Freedom of speech, receipt and distribution of information, paragraph 4: "Note. For the purposes of this Law, propaganda in the media means the dissemination of views, facts, arguments and other information, including intentionally distorted, to form a positive public opinion about information prohibited by the legislation of the Republic of Kazakhstan and (or) inducement to commit an unlawful act or inaction of unlimited circle of persons") (Criminal code 2020). At the moment, there is a number of cases of practical application of this article in relation to persons who have created and spread fakes in Kazakhstan since the spread of coronavirus in the republic (Fact and Fakes 2020).

4.1. The Distinctive Features of Fake as a Media Phenomenon

In this regard, it is necessary to identify the distinctive features of fake as a media phenomenon, allowing to differentiate it from news. As a rule, fake news differs from news in a number of characteristics. Thus, the marker of fake news is undoubtedly a bright, catchy headline that aims to attract the reader's attention, in fact diverging in content from the article itself, or even contradicting it ("*the towers themselves transmit the virus along with the signal*", "*the virus is a bacteriological weapon*") (Fact and fakes 2020; Law 2020; Myths 2020).

Another indispensable attribute of fake news is

the anonymization or absence of the news source ("*it is reported*", "*they say*", "*they told me*", "*it was seen that*"), indicating that the information is unreliable. It becomes clear that a fake is "deliberate, disinformation based on selfish motives, if not so we are talking about a mistake in journalism and media space in general" (Myths 2020).

To distinguish fake from error it is necessary to define reliability on the basis of external factors, such as type of publication/channel, their ideological and expressive model, socio-historical and political-ideological context, and internal ones (intention, possibility to verify information, documentary evidence, presence of links, authority of sources, language reliability markers) (Thurman 2016: 840; Sukhodolov 2017; Volkova 2017: 533). Thus, we come to the opinion that by defining fake news as "fabricated news materials that mislead recipients" (Brusenskaya 2018: 102), containing varying degrees of reliability (Sukhodolov 2017: 143) it is a lie or misleading that can be considered as the main criterion to classify fake news into three groups, according to the degree of news unreliability.

4.1.1. The Degree of Perception of the Inaccuracy of Information

Each type of fake news "as a floating signifier" (Farkass 2020: 73) can be divided into three groups depending on the degree of perception of the inaccuracy of the information itself, as well as "the place and time of the events and circumstances described in the news, the set of characters, the goals and objectives of creating and spreading the fake, the level of perception of the reliability of the news" (Sukhodolov 2017: 146-147).

1. The first group includes completely unreliable news that do not correspond to reality, the second is presented by those that are partially reliable, the last one contains the news that distort reliable facts happened in reality (Fetzer 2004). This news is not true from start to finish. For example, some news aggregators published news about the toxicity of wearing masks during the coronavirus epidemic. Let us give an example (Does not burn 2021): "*It does not burn, but melts: the Ministry of Health of the Republic of Kazakhstan*

denied the statement about the toxicity of the masks." A video is being distributed in Kaznet, in which a group of people is trying to burn a medical mask at the stake".

Another example of a fake is the news about the appearance of the "Almaty" strain of COVID-19 (The scientist denied 2021): *"The head of the vaccinology center at Kaisar University denied the information that appeared in the media about the appearance of "the Almaty" strain of coronavirus".*

As we can see, not always the audience, due to their beliefs, experience and thinking, as well as intellectual and cultural development, can immediately determine that this is a fake, most likely, many will believe in this sensational news.

2. The second type is partially fake news. Against the background of certain events, presented selectively, outright falsification arises. For example, the news that pensions in Kazakhstan will be doubled in 2021 (In Kazakhstan 2021): *"Pensions in Kazakhstan have doubled. Source: Zakon.kz. News is spreading in Kaznet that pensions will double in 2021. But this is not the case, Zakon.kz reports. Stopfake.kz reports that since the beginning of 2021, the amount of pensions in Kazakhstan has indeed increased by 7%. Stopfake.kz urges to trust only official information".*

The prankers who disseminated such fake exploited a complex of distrust to such information. The social significance of such news is quite large, because people begin to worry, worry and worry that the state is deceiving them, therefore messengers in networks may appear, demanding truth and justice about vaccinations.

3. The third type news is distorted the essence of a real event, which can carry a potential and real threat. These can be phrases, quotes taken out of context or formulated selectively and disseminated in false messages and posts (Information about 2020): *"Users of social networks write that they are afraid to wear medical masks in sub-zero temperatures. Some Kazakhstanis claim that it can be dangerous, and even believe that it "can be regarded as an attempted murder by the authorities," reports IA "NewTimes.kz. Stopfake.kz writes that in fact, regardless of the weather, medical masks do not carry any danger".*

Accordingly, the degree the reader perceives the news from various groups changes. Thus, if the news belonging to the first group is clearly interpreted as false, for example the fake about the threat of getting HIV infection when eating bananas, the news related to the third group often inspires the readers' trust as it is impossible to identify it as falsifications distorting reality (the fake-news spread by a resident of the Kostanay region about "quarantine in four cities in the region: Kostanay, Rudny, Lisakovsk and Tobol") (Facts and fakes 2020). A. Fedorov (Fedorov 2020) offers the classification of "fake news", highlighting the varieties on the basis of the following criteria: "the ratio of reliable and unreliable information; the reliability of the circumstances of the time and place of the event; the composition of the persons mentioned in the "news"; purposes of creation and distribution; level of perception of reliability". These features clearly describe the type of news, emphasizing their fabrication and unreliability (Sukhodolov 2017).

The factor provoking the emergence and further spontaneous spread of fake news is a certain media-reflected social or political event in society. S.S. Raspopova define such an event as "a moment concentrated in space and time, visual, relevant, socially important, occurring in the presence of a large crowd of people. The moment that excites them, can neither be repeated nor reproduced, but determines the further development of the phenomena of reality" (Raspopova 2018: 34-35). V. Novikov understands the term "event journalism" as a format that is associated with the dissemination of information on specific events in the lives of people, individual countries and regions (Novikov 2016).

Such informational events are of great interest to readers as they cover events that directly concern everyone, are relevant at the time of their appearance and existence, and are actively discussed in various groups of society. Largely, the initiation, maintenance and dissemination of fake news are facilitated by the desire to be involved in the situation, be aware of the news. People have the illusion that they are given the possibility and ability to influence the course of

events, to change something in society and the country.

4.2. The Importance of Investigating the Issue of People's Awareness of Algorithms

Mentioning current situation in Kazakhstan, the first fake news related to the pandemic appeared the media as early as in January 2020 (the fake news spread by a doctor, an employee of the Central Hospital Enbekshikazakhsky district of Almaty region (Law 2020), although the coronavirus infection COVID-19 was officially registered as late as on March 13, 2020 and a state of emergency was introduced on March 16. At the pre-pandemic the topics of false news were mainly

– **political** (“a 193-meter monument of Nazarbayev will be installed in the capital. It will be made by the famous sculptor Zurab Tsereteli”; fake about “Nurlan Koyanbayev, a popular Kazakhstani showman, humorist to participate in electoral race”; “All Kazakhstanis will be given the obligatory prefix “Nur” to their surname”). The news was spread via WhatsApp messenger with ‘irrefutable’ proof – a “new type “identity card”);

– **economic** (“an advertisement from well-known banks that offer to take a survey for a substantial fee – from 140 to 700 thousand tenges”);

– **social** (“Khremitonol in sunflower seeds”, “after a Kazakhstani had gone to a manicure salon, gangrene was developed due to dirty tools. It led to infection. Amputation and disability ahead”) (Law 2020).

However, since the beginning of 2020, almost all the fakes that have appeared on Kaznet have topics one way or another related to the spread of the coronavirus and the state of emergency introduced in this regard. Accordingly, it becomes obvious that the methods of countering fake news are

– **technological** (measures taken by Facebook social network and Google search engine),

– **legislative** (articles of Codes and Laws) and **discourse** (reliable statement and adequate interpretation of events). It is these methods can make it possible to eradicate cases of “deprofessionalization, discrediting of media workers and journal-

ism” (Checked 2020; Conspiracy 2020; Shmakov 2015).

In many ways, the definition of fake is closely connected with such a phenomenon as “fact-checking”, borrowed by the modern media environment from traditional journalism. Guided by the principles of impartiality and objectivity, the journalist has to maintain accurate transmission of information without deforming or falsifying it, in order to counter “gossips, rumors, speculation, manipulations, irresponsible and malicious fakes, technical errors”. In his work O.S. Issers proposes to search for the original source and verify the information presented in several sources; represent the opinion of all participants in the situation; display facts; not distort information to make it sensational; carry out verification through social networks (Issers 2014).

The World Association of Editors also offers practical recommendations on fact-checking: determine the time the account was created on the social network, user activity, the presence of the user accounts on various social platforms on the Internet, directly contact the author of the information, determine the location of the author of the information, verify images for their reliability (Manchester 2015). The recommendation to verifying the visual component of fake news is also justified. Often fake news is represented by a polycode, creolized text that combines the “sum of semiotic signs”, the meaning of which “forms a complexly integrated meaning” (Oldham 2015). Frequently such news is a combination of a verbal component presented by a text and a non-verbal one in the form of a photograph, video, drawing, etc. Differentiating from reliable news is the discrepancy between verbal and non-verbal, since in fake news what is displayed graphically often does not coincide with the subject matter, or it has been previously and intentionally processed using special programs (for example, graphic editors such as Photoshop).

It is worth mentioning how information is commented in Kaznet media. Thus, in video reports when the presenter interprets officials and authorized persons, they use *specific vocabulary* (terms, clericalism, professionalism, borrowings,

e.g.: “media space”, “media fakes”, “strong immunity”, “thermometry”, “strict sanitary standards”, “digitalization”), while commenting on rumors and fakes, the presenter uses a completely different layer of lexemes: colloquial and reduced (“to be in quarantine”, “horror”, “lie!”).

Moreover, such interpretation contains lexemes with *negative semantics* to convey negative connotations in order to intimidate the viewer (“*deafens the mind*”, “*aggressive virus*”). In addition, the presenter manipulates the viewer’s consciousness, forcing them to change their way of thinking and purposefully prompts the deliberately necessary reflections (“*it’s scary to go on the social network*,” “*buy the last mask at the pharmacy*,” “*more panic on social networks*,” “*if the Internet were turned off, we wouldn’t panic*”). This is done to diminish the role of social networks and emphasize the importance of information obtained from official sources as those in the program are official representatives of ministries and agencies (Arnur Nurtayev, Director General of the National Center for Expertise of Medicines and Medical Devices, Aizhan Esmagambetova, Chief Sanitary Doctor of the Republic of Kazakhstan, Bayan Ospanova, epidemiologist) (Checked 2020; Conspiracy 2020).

The lexis of the interviewees is a combination of clichéd phrases, clericalisms and vernacular vocabulary included to achieve the effect of “*one of the same type*” and reduce the distance between the speaker and the listener or viewer (cf. “*Aerosol occurs when sneezing or coughing*”, “*please observe information hygiene*”, “*psychological effect*”, “*direct interaction of the virus with erythrocytes disrupts the communication of hemoglobin with oxygen*”, “*at the level of theory*”, “*the virus attaches to a protein on the cell surface*”, “*collective immunity*”, “*implement quarantine measures*” and “*I myself grieve*”, “*according to genetics, we see*”, “*smearing the peak of the disease*”, “*‘happily’ got sick in China*”, “*the virus wants to break out*”, “*tough ‘pandemic’*”, “*for good*”, “*let’s just say*”, “*also free*”).

For the same purpose, namely to be more understandable and accordingly closer to the viewer, the pronouns “*you*” and “*we*” are often used: “*you will at least be a hero 3 times*”, “*you do not need to kill the virus*”, “*we see*”, “*we understand*”. For persuasiveness quantitative expressions and

references to authoritative publications are used, e.g.: “*the virus exists on surfaces for up to a week*”, “*scientists said as much as 18 times*”, “*74 companies put their vaccines for testing*”, “*in 2015 there was an article in Nature*”, “*the cost of the test is 10 dollars*”, “*15 thousand free tests*”, “*99 percent of tests*”.

In addition to the verbal component of the materials, the reports are accompanied by visual elements as they show scientific and medical laboratories, employees at work, the work of hospitals in quarantine mode, emergency rooms, consequently enhancing the role and influence of the information provided. The combination of visuals and directly verbal information has a greater impact on the recipient of information making it more convincing. Thus, the presenter skillfully softens the accents in her reportage and the incriminating rhetoric manipulates consciousness and leads the viewer to certain conclusions via a special selection of lexical means and opposition of information.

It is most difficult to fight with such type of fake, even sophisticated people can fall for it, since a fake is a well-defined communication strategy and a meaningful destructive action, therefore there was a threat of “transition to the world of formatted peoples, where any number of necessary types of the required proportion can be fashioned from people (The language of the media 20024).

Currently, there are different views on how to combat the spread of disinformation. It seems important to increase the level of media literacy (Bebitch 2016; Yershov 2018; Fetzer 2004; Volkova 2017) to develop critical thinking skills, to understand that, for example, a computer program - a bot (robot) - was created as a source of disinformation to imitate people’s behavior in social networks.

So, in 2017, Facebook formed and distributed ten steps to detect fake news as an advertising guide: 1) skeptical attitude towards headlines; 2) careful examination of the URL (Facebook publishes 2017); 3) research of sources; 4) highlighting unusual formatting; 5) careful examination of the photo; 6) date check; 7) analysis of evidence; 8) comparison with other reports; 9) Is this story a

joke? 10) some stories are deliberately false (satirically). Can these tips help the audience determine if the news is true? (Fedorov 2020). In addition, Facebook has banned users from posting heavily manipulated, computer-generated videos known as deep fakes to stop the spread of a new form of disinformation. The problem is that if the audience reads the news that presents an obvious lie, people will have no doubt that it is disinformation.

Modern media can use more than one manipulation technique in one text (Fedorov 2020; The language of the media 2004; Frisem 2019): for example, such techniques as an appeal to power, the exploitation of slogans, myths and stereotypes, distortion of facts, a false alternative, and others (Fedorov 2020). News based on slightly distorted information is the hardest to verify. They require not just the development of media literacy, but constant monitoring of the media space and the identification of fakes, as people continue to spread rumors for various reasons: the desire to strengthen social ties; find a way to deal with personal stress and reduce your sense of control over life; mistrust of the authorities and official sources of information; wanting to know if the other person thinks the news is true.

Students today are spending an unprecedented amount of time on the Internet; they are familiar with the diverse possibilities of the Internet for communication, shopping, searching, and more. However, they lack a technical understanding of how algorithms personalize information flows on the Internet, their underlying structures and mechanisms that govern its search functions, and the implications of using these algorithms.

Our research (survey and focus interviews with students) (Alefirenko, Nurtazina 2021) that undergraduates and doctoral students (as opinion leaders), differing in a sufficiently high level of scientific knowledge and cognitive abilities, are able to differentiate real news from fake news and are not always ready to send and disseminate knowingly false information, since they are aware of the media work processes, technologies for creating media viruses, when the number of links to other sources can be a marker of information reliability. They become a "reference point"

for the audience and a source of information for self-education in the field of media literacy, as they know the issues of multimedia, visualization and interactivity.

In the classroom on the discipline "Language of modern advertising and the media", they demonstrate knowledge not only on the quantitative and qualitative complications of specific spheres of speech communication and media genres, but also on various issues of verifying the reliability of media texts: issues of algorithmic personalization, the ability to track in social networks such words that indicate the malicious intent of users; reveal the characteristic signs of the permissible content of the text: excessive emotionality, the presence of evaluative vocabulary or aggression (trigger words); sensationalism of the statement in the title and the absence of this information inside the text; lack of links to official sources or quality media.

The trainees are aware of the existence of reputable news agencies. That information can only be accessed on social networks, but not on the big Internet. The likelihood of the existence of such narratives about the event that reflect only the interests of one party (there are no parties to the conflict and it is not mentioned that the information was requested). In the course of research, students demonstrate a high level of media literacy, but their knowledge was not always associated with awareness of algorithms. Comparative study of the experience of specialists dealing with the fight against fake news (LaGarde 2018; Tretyakov 2018), showed that it is necessary to use a set of methods: information technology (creation of a platform for checking the facts); regulatory (creating responsibility for the dissemination of false information in space, for example, blocking an account on a social network); reputation for the media (sanctions from search engines and services with a recommendation for media found in spreading false messages); educational (media literacy courses to improve the qualifications of journalists and for the people most prone to spreading disinformation).

The steady growth of the youth Internet audience of millennials as representatives of the digital age contributed to the fact that they, com-

pletely absorbed in “fake life”, got free access to shaping the news agenda, creating websites, blogs, personal pages, measuring the needs and moods of the target audience, sociological surveys and voting. There is another extreme: in this case, a person already loses his immunity to try to draw a dividing line between good and evil, which leads to the emergence of post-truth.

An online survey of undergraduates in the discipline “The language of modern advertising and the media” found that most of them did not know that the information in the news feed Facebook and Google News was personalized using algorithms. It is known that media literacy education aims to improve the ability of learners to access, analyze, evaluate, create, reflect and act on media content. These guidelines often emphasize that the content is created for the target audience, can be biased and interpreted from different points of view, and can vary in its presentation of reality.

Today algorithmic personalization is present almost every time when users apply the Internet, generating sentences that are displayed for information, entertainment, and persuasion. Digital platforms are carefully designed to remain sticky (intrusive, contagious) so that people can use digital devices for as long as possible. Personalized recommendations for entertainment, persuasion, and social media are a key part of a business strategy to increase the likelihood that people will use media for longer periods of time, allowing companies to profit from selling audience attention to advertisers.

4.3. Principles and Methods for Analyzing Fake News

Is it possible through rules and directives (removal of illegal and inappropriate content from the website), tracking on social networks of evaluative lexical markers of trigger words (provocative words), social jargons and other veiled linguistic metamorphoses, precedent phenomena, metatextual means and reflexives, which can indicate the malicious intent of users, provoke a person to certain emotions or actions, through continuous monitoring and analysis of the impact, reduce mistrust and regulate the rhetoric of

hostility and hostility and predict future trends?

To combat the damage caused by false stories and minimize the negative phenomena associated with the spread of fake news, it is necessary to critically understand the content of the media, especially by young people in the post-truth era, when the line between reliable information and fake is blurred, and emotionally minded young generation find it difficult to understand what information is presented. in the message: true or false. Significant public discourse has emerged about solutions such as AI detection, human fact-checking, and public empowerment through information literacy education. However, the main problem is likely to be in determining what factors contribute to people tending to believe false content in an online context. This topic is experimentally investigated by us in (Alefirenko, Nurtazina 2021).

However, fake content creators often change their methods to improve the perceived authenticity of the content and avoid detection. The use of such strategies leads to constant competition with fake news detection technologies. Fact-checking, as fact-checking, is the process by which the validity of data or documents is verified and established; thus, it is intelligent, time-consuming and highly dependent on human effort, and its effectiveness and scalability are limited. In addition, fake news online has been found to spread significantly faster and more widely than traditional media. Both artificial intelligence algorithms and fact checking are not always the best methods of dealing with fake news. Therefore, since humans are more likely than robots to spread false information, special attention should be paid to individuals when addressing the threat of false news.

The study of creative technologies for creating files (creating false content: text fakes, videos, photos, audio fakes); tendentiously selected details create the unreality of the construct; therefore, the creators of such content develop a defamation strategy (tactics of exposing and creating an image of the enemy).

That is why it is important to spread a culture of fact-verification even in cases where the fake

is the result of the sender's unintentional nature: the pursuit of a sensation, low level of professionalism, inability to verify factual data). It is necessary to constantly monitor the entire information field of the media and thereby identify potential threats; identify the main channels and source of stuffing that disseminate information, and also try to generate a possible forecast of the situation.

There should be an "integrative approach to measuring the content of new media" (Aboulkacem 2018; Bebic, Volarevic 2018; Demidov 2021; Journalism, Fake news 2019; Posetti 2018), taking into account extralinguistic and linguistic markers, providing for an individual analysis for each specific situation, for example, the use of speech technologies: speech strategies (intimidation, ideological polarization, misleading), tactics (concealment of facts, fabrication of facts, false operation of concepts, unsubstantiated statements, assertion and repetition, departure from certainty), techniques and linguistic means that implement them), with the help of which media aggression is carried out. So, I. Volkova predicts that the question is raised about the need for "the development of automated computing systems for the identification of fake news" (Volkova 2017: 99) and presents the author's concept of a method for automated detection of fake news with elements of artificial intelligence and machine learning.

Can information literacy play a deterrent role that can reduce this vulnerability?

Media reality and ideological engagement are modeled and conceptualized using frames. This mostly concerns journalists as agents of media discourse, when they selectively (focusing on the target audience, taking into account the background knowledge of the recipients, their experience and attitudes, the communicative context, biased details, operating with different rhetoric) select information for coverage in discourse and frame it in accordance with the existing ideological guidelines, transmitting a "custom image" to a "weak-willed" audience (Friesem 2019; Tatarnikova 2017; Wehmeyer 2000).

Since fake news is created based on malicious

motivation, it can be difficult to distinguish it from other false information through content and linguistic analysis alone (LaGarde 2018; Thurman 2016 p. 839). For example, when viewing an ad with a consumer's image and text, the audience is likely to be the first to notice the image, i.e. visual component (video interviews, infographics, photos), since images are processed in the mind faster and spontaneously than texts, due to the direct connection between the image and its meaning (Oldham 2015). However, numerous studies confirm that images, together with background audio components, can create meaningful congestion, although they play an important role in advertising and have a significant impact on customer attitudes and behavioral outcomes.

It is no coincidence that there is now an increased worldwide attention to the problem of "algorithmic personalization", propaganda and persuasion in the context of media literacy education, which, of course, can also help people cope with sponsored content, bots and other forms of propaganda and persuasion that are now spreading on the Internet. Usually in the scientific literature, literacy is understood as cognitive and social practices associated with understanding and using the printed language (Potter 2017; Rasi 2019; Stivers 2011), and therefore some teachers and scholars are interested in a broader conceptual understanding of literacy. The literacy community has long recognized the link between literacy and culture, and the potential of media and communication to transform educational structures and practices (McIntyre 2018).

The spread of the Internet has led scholars to conceptualize the practices of searching, accessing, creating and sharing content as literacy practices relevant to work, life and citizenship (McLuhan 2002). In this context, "algorithmic personalization" is the creation and testing of special software algorithms designed to work with social networks (McLuhan 2002). For example, Social Sensor is able to identify news trends in networks, and they are designed to work not only with print, but also with visual information (Potter 2017: 17-19).

That is why evidence, corrections and denials in

the media are not enough, even if they worked promptly with their retaliatory actions; all the same, it strengthens the reader's initial ideas, "disinformation retains its permissive charge" (Fetzer 2004: 238), and a large-scale cascade of false information can become viral in a matter of minutes due to the fact that people have shared with others and have already managed to "retweet" or "re-posted". Therefore, it is necessary to constantly monitor the media environment and use such information technology as crowdsourcing to solve problems, using the mass experience of people because we agree with Johan Farkas and Jannick Schou that "only technology can save us" (Farkass 2020: 97). Thus, in combination with other methods, it is possible to solve the problem of determining a high level of reliability in detecting fake information.

4.4. Creolized texts in Kaznet

One of the features of the Internet is a playful way of designing communication, which is characterized by a positive attitude, laconicism, the possibility of self-expression of the user, increased emotiveness, a frequent combination of verbal and non-verbal components, which allows more to realize the user's creative potential and has a strong degree of influence on the recipient. In the typology of texts developed by N.M. Tatarnikova (Tatarnikova 2017). The term "polycode text" is considered more commonly used, containing visual signs that differ in their semiotic nature: verbal and iconic (Rasi 2019).

Such a combination is called creolized texts, that is, messages transmitted by means that differ semiotically, including verbal text and a graphic part in the form of drawings, photos or videos with the predominant influence of the second component. The non-verbal component is interesting in that it has both denotative meaning (depicting what really exists, familiar to the reader or viewer) and connotative (reflecting a part of the picture of the world of the recipient of information that exists in his culture and society). Another name for such a discourse is "polymodal" got this name, thanks to the use of more than one channel of information transmission. According to N.M. Tatarnikova, the non-verbal part in creolized texts performs the following functions:

attractive (the function of attracting attention), informative, aesthetic and expressive functions (Tatarnikova 2017). The latter is the most important, since the emotional potential is realized in it, and therefore, such a text "effectively appeals to emotions, since it affects the recipient's subconsciousness" (Tatarnikova 2017: 116).

Creolization in Internet communication is represented by demotivators, web comics, comic video verbal texts, Internet memes, quotes, photos and video fakes, etc. or phenomenon), which is supported by a number of plausible evidence, serving as a bright informational occasion for the media" (Shmakov 2015: 295).

The common type of falsification is the technique of WhatsApp mining, that is, the spread of false information by sending messages in messengers, usually WhatsApp, less often Telegram, Messenger. The essential difference between a creolized text and a verbal one lies in its perception by the recipient, since the perception of linear verbal texts is carried out by cognitive mechanisms that are different from the mechanisms of perception of creolized texts, which means that the latter have a greater degree of influence, due to the effect of the influence of both its individual parts and their combination (Stivers 2011: 11-12). The most commonly used terms are creolized, polycode, polymodal, heterogeneous, video verbal, multichannel, contaminated, intersemiotic, etc.

4.4.1. What Are The Reasons for The Emergence of Creolized Fakes?

There are several reasons for the emergence of creolized fakes, among which: the desire for self-expression, self-affirmation, the desire to draw attention to the event, influence the recipient, satisfy vanity, accept the role of an informant in society, make oneself important as a source of sensational information. However, in the situation of the spread of coronavirus infection in Kazakhstan, at the initial stage, there was an outburst of false, falsified "news" due to a lack of information from official sources. This vacuum was quickly filled with photos and video fakes, fueling the excitement and provoking doubts and panic among the population o-koronaviruse-604689 /].

So, in January-March 2020, fakes in one way or another related to the epidemiological situation in the country began to appear in the Kazakh segment of the Internet space. In most cases, their distribution took place by sending messages in the WhatsApp messenger, which is not surprising, since in addition to its ubiquity (almost every smartphone user has this messenger), an important role is played by the sender's desire to warn addressees (usually close, familiar people) whom the sender warned of a possible danger, thereby contributing to further mailing to a close circle of the recipient. Here are just a few examples:

- "On March 28, the Taldykorgan Transport Prosecutor's Office received a message about the spread of fake WhatsApp. The newsletter talked about the removal from the train at the Ushtobe station of two citizens with suspected coronavirus. Two days later, on March 30, the transport police identified a 48-year-old resident of the city of Ushtobe, a teacher at a local high school, who confessed to distributing the mailing list" [<https://factcheck.kz/glavnoe-en/kazaxstanskaya-uchitelnica-priznalas-v-rasprostraneni-feeding-ka-o-covid-19/>].

- "On January 29, unknown persons spread a message on WhatsApp about two people admitted to the Kapshagai hospital with suspected coronavirus. During the check, the information was not confirmed, in connection with which the law enforcement officers began to look for distributors of rumors" [<https://factcheck.kz/glavnoe-2/za-sluxi-o-kitajskom-koronaviruse-v-kapshagae-zaderzhali-voditelej-skoroj-pomoshhi/>].

- "The suspect admitted the spread of the fake: "I posted on WhatsApp, in a group of my classmates, my friends ... that there is a virus ... a coronavirus. There I said that my friends would know and be a little scared. I admit my mistake about what I said there: "About 70 people ...". I heard fleetingly from my comrades, from my friends. I want in front of my republic, in front of my people, I want to tell everyone not to post all kinds of videos like mine. I beg your pardon, henceforth I will be extremely careful" [<https://factcheck.kz/glavnoe-2/fejki-o-koronaviruse-policejskie-almatinskoj-oblasti-zaderzhali-vracha/>].

"Employees of the Al-Farabi District Police De-

partment have identified a resident of the city who, during a fire-fighting tactical lesson by the Emergency Situations Department, recorded a video message with false information about the detection of a coronavirus patient in the Shymkent Plaza shopping and entertainment center and disseminated it via messenger," the press reported. service of DP of Shymkent" [<https://www.caravan.kz/news/pogranichnye-rasstrojstva-i-zakrytost-gosorganov-pochemu-v-kazakhstane-rasprostranyayutsya-fejki-o-koronaviruse-604689/>].

"A nurse from the Zhanaozen city hospital sent a video message to her relatives in which she said that a student from South Korea had been admitted to the medical facility with suspected coronavirus. The information quickly spread across social media. The woman's identity was established.

- There have been no cases of coronavirus infection in the Mangistau region. The nurse has already written a letter of resignation, - noted in the press service of the regional health department of Zhanaozen" [<https://www.caravan.kz/news/pogranichnye-rasstrojstva-i-zakrytost-gosorganov-pochemu-v-kazakhstane-rasprostjyayutsya--o-koronaviruse-604689/>].

- "Currently, information is being disseminated on social networks and the WhatsApp messenger about the allegedly held emergency meeting in the Government of the Republic of Kazakhstan on coronavirus infection, where the Ministry of Health of the Republic of Kazakhstan does not exclude the spread of coronavirus in Kazakhstan, that it is planned to send schoolchildren and students on vacation, all public events are canceled that a check of public transport will be carried out and from March 2, all government agencies will switch to a strict regime (masks). The Ministry of Health of the Republic of Kazakhstan officially informs that this information does not correspond to reality" [<https://informburo.kz/novosti/minzdrav-rk-informaciya-ob-ekstrennom-zasedanii-pravitelstva-po-koronavirusu-feyk.html>].

- "In the North Kazakhstan region, through WhatsApp, they began to spread a message about doctors who, accompanied by police officers, offer residents to be vaccinated against coronavirus. "This information is not true. According to the first deputy head of the NKR Police Department, Kanat Aitbaev,

police officers do not accompany doctors in door-to-door rounds, but are engaged in protecting public order and ensuring road safety in a state of emergency. Also, during the state of emergency, law enforcement officers are on duty at checkpoints around the clock, guarding hotbed areas of coronavirus infection” [<https://kapital.kz/gosudarstvo/85116/feykovaya-informatsiya-o-koronaviruse-rasprostranyayet-sya-v-kaznete.html>].

As it becomes clear from the above examples, the authors of fake mailings are addressees of different ages, social status, educational level, and what these examples have in common is the response of the authorities, the provision of refutation by officials and competent persons.

Next, we will consider two types of fake information, photos and video fakes that appear in Kaznet in 2020, and those that are directly or indirectly related to the spread of coronavirus infection in the country. According to the fact checker dictionary, “photo fake is a deliberately distorted image” [<https://liter.kz/avtor-fejkovoj-novosti-publichno-popr/>], which seems to be the most easily verified type of creolized text, since there are many ways to determine its authenticity.

When verifying a photo or video of a fake, you can independently determine their reliability, relying on the details of the non-verbal part (weather, buildings, clothes, uniforms of special services, such as uniforms of military, doctors, firefighters, border guards, objects, license plates, street signs) or identify location using Google Maps, Panoramio, Geofeedia. If self-verification is not possible, fact checkers use services such as Findexif.com, FotoForensics, Google Search by Image, 4. JPEGsnoop, which determine the origin, date, device, parameters, location, and the presence of image editing. To check the author of the distributed fake and to identify him, you can use the Pipl.com resource by entering the first and last name in Latin letters, to determine “web visibility” - WebMii, in Runet - the people.yandex.ru service. Furthermore, to recognize a photo fake, the Google Chrome browser is used, in which it is enough to select a suspicious image and apply the function “Find this image in Google”, or use the plugin Who stole my pictures (in

Russian version “Who stole my pictures”) Google, and also check in Yandex and Tineye [<https://adindex.ru/news/adyummy/2015/10/8/128695.phtml>].

Let’s consider examples of photos and videos of fakes that appeared during the coronavirus infection (CVI) in Kazakhstan. Note that in the public domain it is not always possible to find an example of such creolized texts for analysis, since such material is often removed or referred to, but not posted on the network. The few examples we found in Kaznet reveal the peculiarities of Kazakhstani fakes.

Photos of fakes look convincing when viewed superficially, since, as a rule, they are informative, emotional, and relevant.

- *“The WhatsApp messenger quickly spread a photo fake in the form of a photo of a page of an unknown Kazakh-language newspaper, which claims that a “member of the National Council of Public Trust (NCPC)” allegedly advises to drink vodka every day to protect against coronavirus. It was not possible to identify the publication or obtain official information from the NSOD”* [<https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-coronavirus-fake-news/30478798.html>].

In the same WhatsApp messenger, a fake photo was actively disseminated, accompanied by an explanation that “American scientists have developed a vaccine against coronavirus and an injection can cure a person in three hours.” According to the fake post: *“Great news! Karon’s viral vaccine is ready. Able to cure a patient within 3 hours after injection. Hats off to American scientists. Trump has announced right now that Roche Medical Company will launch the vaccine next Sunday, and millions of doses are ready”* [<https://www.uralskweek.kz/2020/03/25/soobshhenie-o-vaccine-ot-koronavirusa-rasprostranyaemoe-v-internete-okazalos-fejkom/>]. This message (which originally appeared on the Internet in English and sent out to the US) was based on a video conference in which “Roche Diagnostics Director Matt Sousse spoke about testing, not a vaccine.”

However, in reality, the photo shows a coronavirus test kit.

Some photo fakes have used terrain maps showing the spread of the virus to make them more convincing. So, in Aktau, the distribution of the list of “dangerous areas due to coronavirus” was actively distributed among residents. The list was accompanied by a screenshot of the city map with the places of detection of foci of infection indicated on it. This “news” was designated as unreliable by the head of the quality control and safety of goods and services of Aktau [https://www.lada.kz/aktau_news/society/78504-rassylku-so-spiskom-opasnyh-uchastkov-v-aktau-sanitarnye-vrachi-nazvali-feykom.html].

Often, the photo fake about the virus in Kazakhstan looked convincing, thanks to the creolization of the text, especially if such a text included a table, infographics, digital data, diagrams. Such a photo fake was the list of “additional organizations in the capital, which will allegedly be allowed to work from April 15 during an emergency”, whose reliability was denied by the Nur-Sultan Akimat [<https://newtimes.kz/obshchestvo/108453-feikom-nazvali-rassylae-my-i-spisok-razreshennykh-dlia-raboty-organizatsii-v-nur-sultane>].

The recipient’s trust was largely won by the visual design of the fake news: infographics that clearly demonstrate the main content of the “news”, graphic markers separating information, clericalism in the text, the official tone of the message, the presence of the Nur-Sultan logo, digital data in the form of dates (April 15, 2020), frequency (2 meters, 2 times per shift), time interval (from 9-00: 18: 00); abbreviation (ARVI, KVI), topographic data (Nur-Sultan), which together gave the information reliability and credibility.

4.4.2 Video Fake as a Type of Creolized Falsified Text

Another type of creolized falsified text is video fake. Determining the original video or not is more difficult, since you have to use either the transition to the logo of the video service in the lower right corner) or by determining the date of comments under the most popular video (with the highest number of views, since users often leave links to the original videos in their comments, with the aim of exposing the fake). The

third way, as in the case of the photo fake, is an attempt to prove the falsification of information when paying attention to details that give out inaccuracies, the falsity of the interpreted. Also, by analogy with the verification of a photo fake, you can take a screenshot of the video and check its authenticity on the appropriate resources [stop-fake.org/ru/kak-raspoznat-fejk/].

One example of a video fake on social networks is a video about the alleged extension of the state of emergency until July 24, 2020. This video quickly received a large number of views, as it is a fragment of a plot from the country’s popular TV channel Khabar 24, the news channel of the Khabar Agency, the first round-the-clock digital information TV channel in Kazakhstan. The on-air policy of the information channel is formed according to the principle of “news every half hour”, and between them the airtime is allocated to thematic programs. Founded in 2012, the channel broadcasts in two languages, Kazakh and Russian, and distributes broadcasting in Kazakhstan [<https://24.kz/ru/>].

The video “is a cut-out fragment of a full video, which deals with the spread of the coronavirus in France and the extension of quarantine there. The fragment is deliberately “taken out” from the general context, because of which the measures described in it may be mistakenly regarded as related to Kazakhstan. “The fake video material was officially confirmed and designated as the dissemination of inaccurate information. “We officially declare that this is a fake. Speech in the material was exclusively about France, where the government proposed to extend the state of emergency until July 24. The initiative will be considered by the French parliament next week, “Khabar 24 reports [[inform.kz https://www.inform.kz/ru/feyk-o-prodlenii-rezhimachp-v-kazahstane-do-24-iyulya-rasprostrany-aetsya-v-socsetyah_a3645641](https://www.inform.kz/ru/feyk-o-prodlenii-rezhimachp-v-kazahstane-do-24-iyulya-rasprostrany-aetsya-v-socsetyah_a3645641)].

On January 24, 2020, a video fake about the alleged “Coronavirus is already in Almaty” became widespread on the network, since the video material showed people in overalls transporting an isolated person on a stretcher. In fact, the video showed a teaching on the hospitalization of a patient with a dangerous virus, according to

the Akimat of Almaty region, on the basis of this fake, a photo fake and clickbait article were later generated [https://ratel.kz/perimeter/fejki_i_pravda_o_novom_koronaviruse_v_kitae].

The video of the evacuation of people from the shopping and entertainment center “Shymkent-Plaza” in Shymkent, due to the registration of a case of infection with the virus, turned out to be the same fake. In fact, the video report showed the conduct of fire-tactical exercises, which was confirmed by the group of internal and external communications of the Emergencies Ministry of Shymkent [<https://otyrar.kz/2020/03/videorolik-s-evakuatsiej-lyudej-v-shymkente-iz-trts-shymkent-plaza-fejk/>]. According to Pavel Bannikov, editor-in-chief of Factcheck.kz, the theme “life, death, child safety, religion” contributes to the rapid spread of fakes on the Internet, since these topics affect any person, that is, their effect is emotive and not logical. It is not surprising that any information directly or indirectly related to China against the background of the coronavirus epidemic instantly itself becomes “viral”, rapidly spreading, sensational. One such example is a video about “the Chinese allegedly converting to Islam en masse. And recently a fake has appeared that the Italians are massively adopting Islam” [<https://otyrar.kz/2020/03/videorolik-s-evakuatsiej-lyudej-v-shymkente-iz-trts-shymkent-plaza-fejk/>].

In addition to these topics, according to the Institute for War and Peace Reporting Project information, the most “common fakes about the coronavirus are [<https://cabar.asia/ru/fejki-na-fone-pandemii-koronavirusa-vo-chto-veryat-zhiteli-tsentralnoj-azii/>]: “*Coronavirus was specially created by the authorities*”, “*COVID-19 infection can be avoided by drinking water every 15 minutes*”, “*Cocaine, baby urine and garlic will help protect against coronavirus*”, “*If you find hair in the Quran and drink with water, you can protect yourself from coronavirus*”, “*85 million flowers were smuggled to Nur-Sultan, into which viruses were introduced*”, “*Kazakhstani committed suicide due to coronavirus*”, “*Disinfectants will be sprayed from helicopters*”, “*Bleach and cow urine protect against coronavirus*”, “*The Chinese massively convert to Islam, as the coronavirus bypasses Muslims*”, “*The*

Chinese authorities are killing those infected with the coronavirus”, “*The Chinese infected with the coronavirus go to Russia through Kazakhstan*.”

One of the video fakes spread far beyond Kazakhstan, following tweets in English, and the fake was posted in French, Spanish, German and Chinese as of February 2020. The most popular publications received “160 thousand views and over 1000 retweets in total” according to factcheck.kz as of February 2020. According to the video fake, “pogroms and burning of Chinese restaurants and houses began in Kazakhstan due to the panic over the spread of the coronavirus in the country. Some reports also claimed that the impetus was the death of a Kazakhstani from the coronavirus”, however, in fact, on February 7, 2020, riots broke out in the Zhambyl region, almost at the same time, videos from the pogroms in Kordai began to spread on Twitter, but the description said that and smash Chinese restaurants and homes because of the spread of the coronavirus in the country. “It is noteworthy that this fake was mistaken for the truth by journalists of some news outlets, such as Al Jazeera, the video began to spread on YouTube, Periscope and Telegram [<https://factcheck.kz/metodika-fch/boty-pravye-i-nejroseti-kak-rasprostranyalsya-fejk-o-sozhzhyonnyx-iz-za-koronavirusa-kitajskix-restoranax-v-kazaxstane/>].

It becomes obvious that, despite the relative ease of self-checking the reliability of news, users do not always really question certain news, especially if they are accompanied by photo and video materials, since in this case the degree of trust in such material increases. In Kazakhstan, the practice of verifying information in the media space is represented by both individual sites and columns in news portals. Since September 2018 Khabar 24 website (the news portal of the Khabar Agency) has been showing ten-minute video reports on socially significant local events in the country or videos revealing inaccurate or false information (topics of video reports: paid parking, the introduction of compulsory health insurance, meals in school canteens, the quality of housing construction, the working hours for civil servants, the readiness of public transport for the winter period, health insurance, the work

of the traffic police, a reduction in utility tariffs, vaccination of the population, water quality).

The host of the program Vera Zakharchuk covers the Republican current events in videos consisting of interviews with officials and competent persons (interview of May 28, 2020 with Yerlan Ramankulov, General Director of the National Center for Biotechnology) (Yershov 2018) and comments of the host on fake news and myths which appear on Kaznet.

It is noteworthy that since the appearance of fake news and fake messages on social networks (January 2020), the main topics of the issues have been the spread of coronavirus and quarantine measures in Kazakhstan (for more information, see the website 24.kz under the tags: #checked, #misinformation, #fake, # coronavirus), while other topics are either also related to the introduction of quarantine measures or are no less relevant (Journalism, Fake news 2019).

5. Conclusion

The importance of studying fake and phenomena related to it is undeniable, since in addition to direct distortion of facts and information, disorientation of the reader, manipulation of data, and other methods of substitution of concepts, fake carries a certain threat, exerting a manipulative influence, destabilizing the situation, causing indignation, discontent, rejection of information.

In a constantly and avalanche-like increasing information flow, it becomes more and more difficult for the user to define, differentiate, and reveal the facts of creating fabricated news content. To counter the negative impact of fakes and fake news in their various forms, such as photo and video materials, it is necessary to raise users' awareness on the existence and impact on consciousness, the risks of exposure to such information, hidden manipulation and as well as to show the ways to identify, reject and counteract distorted information. Fact checking is one of the most effective ways to refute fakes and the topic of our further research. Furthermore, it is necessary to know about the existence of expert knowledge and the points of view of those people who are included in the search algorithms, to recognize the fragmentation mechanism, relying

on a rational interpretation of facts, and not on emotional meanings.

REFERENCES

- ABOULKACEM, S., HAAS, L.E. & WINARD, A.R. (2018), Perspectives from Algeria and the United States: Media and News Literacy Perceptions Practices of Pre-Service Teachers, *International Journal of Media and Information Literacy*, 3(2), pp. 40-52.
- ALEFIRENKO, N., NURTAZINA, M. (2021), "The System of Increasing Media Literacy in Intercultural Understanding", *Journal of Media Literacy Education*, 18 (2), pp. 1-10 (in Print)
- ANAND, B.N. (2017), "The U.S. Media's Problems Are Much Bigger than Fake News and Filter Bubbles", *Harvard Business Review*, Jan. 5, pp. 2-10.
- BEBIĆ, D., VOLAREVIĆ, M. (2016), "Viral Journalism: The Rise of the New Form", *Medijska istraživanja*. 22 (2): 107-126. DOI: 10.22572/mi.22.2.6.
- BEBITCH, D., VOLAREVITCH, M. (2018), "New problems - old solutions? A critical look at the European Commission's high-level expert panel report on fake news and online disinformation" [Novye problemy – starye resheniya? Kriticheskij vzglyad na doklad ekspertnoj gruppy vysokogo urovnya Evropejskoj komissii o fejkovyh novostyah i onlajn dezinformacii"], *Vestnik RUDN, Series Political Science*, Vol. 20, No. 3, pp. 447-460. DOI: 10.22363/2313-1438-2018-20-3-447-460.
- BRUSENSKAYA, L.A., KULIKOVA, E.G. (2018), "Fake" as an element of manipulating public consciousness", *Humanities and social sciences*, No. 5, pp. 101-112.
- CARROLL, J. AND CAMERON D. (2008), "Drama, digital pretext and social media", *RIDE: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 14(2): 2008, pp. 295-312.
- CHECKED - NEWS OF KAZAKHSTAN AND THE WORLD FOR TODAY [Electronic resource]. URL: <https://24.kz/ru/> (accessed 18.11.2020).
- CONSPIRACY THEORY: 5G, CORONAVIRUS, DIGITAL ENSLAVEMENT | FACT VS FAKE [Electronic resource]. URL: <https://24.kz/ru/tv-projects/fact-vs-fake/item/400216-teoriya-zagovora-5g-koronavirus-tsifrovoe-poraboshchenie-fact-vs-fake> (accessed 15.10.2020).

- CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN [Electronic resource]. URL: https://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution (accessed 12.12.2019).
- CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN [Electronic resource]. URL: https://online.zakon.kz/document/? Doc_id = 315752524 (accessed 10.09.2020).
- DEMIDOV, D.G. (2021), "Infodemia in the "communication square" science - power - mass media - people (Russia against the background of Germany)" [Infodemiya v «kommunikacionnom kvadrate» nauka – vlast' – SMI – narod (Rossiya na fone Germanii)], *Communication research*, Vol. 8, Iss. 1, pp. 70-87.
- DOES NOT BURN, BUT MELTS: THE MINISTRY OF HEALTH OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN HAS DENIED THE STATEMENT ABOUT THE TOXICITY OF MASKS [Electronic resource]. URL: <https://www.zakon.kz/amp/5065840-ne-gorit-a-plavitsya-kazahstantsy.html> (accessed: 19.04.2021)
- FACTS AND FAKES ABOUT THE NEW CORONAVIRUS COVID-19. Chronicle of infodemia [Electronic resource]. URL: <https://factcheck.kz/health/fejki-i-pravda-o-novom-koronaviruse-v-kitae/> (accessed 16.09.2020).
- FARCAS, JOHAN, SCHOU, JANNICK. (2020), *Post-truth, Fake news, and Democracy: Mapping the Politics of Falsehood.* – New York and London: Routledge, Taylor and Francis Group, 2020, 166 p.
- FACEBOOK PUBLISHES FAKE NEWS ADS IN UK PAPERS (2017). [Electronic resource]. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-39840803> (accessed: 10.02.2021).
- FEDOROV, A., LEVITSKAYA, A. (2020), "Typology and mechanisms of media manipulation", *International Journal of Media and Information Literacy*, 5(1), pp. 69-78.
- FETZER, J.H. (2004), "Disinformation: The Use of false information", *Minds and Machines*, Vol. 14. Pp. 231-240.
- FOOD, A. "Post-truth" Named Word of the Year by Oxford Dictionaries", *The Guardian*: <https://theguardian.com/books/2016/nov/15/post-truth-named-word-of-the-year-by-oxford-dictionaries> (accessed: 22.10.2020)
- FRIESEM, Y. (2019), "Teaching Truth, Lies, and Accuracy in the Digital Age: Media Literacy as Project-Based Learning", *Journalism & Mass Communication Educator*, pp. 1-14.
- FULLER, V. (2005), *Media ecologies: Materialist energies in art and technoculture*, Cambridge: The MIT Press.
- GONCHAROVA, A.A. (2019), "Social Networks' Devastating on the Interrelation between Language and Thinking in the Context of Media Ecology", *Tomsk State University Journal*, 444, pp. 143-169.
- HACHEN, W.A., SCOTTON, J.F. (2014), *The world news prism. Challenges of digital communication.* 8th Edition Chichester: Wiley Blackwell, 249 p.
- HOBBS, RENEE, JENSEN, AMY. (2009), "The Past, Present, and Future of Media Literacy Education", *Journal of Media Literacy Education*, 1, pp. 1-11.
- INFORMATION ABOUT THE DANGERS OF WEARING MASKS IN FROST WAS DENIED IN KAZAKHSTAN [Electronic resource]. URL: <https://newtimes.kz/obshchestvo/121528-informatsiiu-o-vrede-nosheniia-maski-v-moroz-oprovergli-v-kazahstane/amp> (accessed: 20.12.2020).
- IN KAZAKHSTAN, INFORMATION IS BEING DISSEMINATED ACCORDING TO WHICH PENSIONS WILL BE DOUBLED IN THE REPUBLIC IN 2021 [Electronic resource]. URL: <https://kursiv.kz/news/pensionnaya-sistema/2021-01/v-kazahstane-nepovyssat-v-2021-godu-pensii-v-dva-raza> (accessed: 12.01.2021).
- ISSERS, O.S. (2014), "Mediafakes: Between Truth and Hoax", *Communication Research*, No. 2, pp. 112-113.
- JOURNALISM, FAKE NEWS AND MISINFORMATION: A GUIDE TO ACADEMIC AND PROFESSIONAL TRAINING FOR JOURNALISTS (2019), [Zhurnalistika, «fejkovyie novosti» i dezinformaciya: Rukovodstvo po akademicheskoi i professional'noj podgotovke zhurnalistov], UNESCO Series on Journalism Education, France, 166 p.
- LAGARDE, J., HUDGINS D. (2018), "Fact vs. fiction: Teaching critical thinking skills in the age of fake news, USA, International Society for Technology in Education, 160 p.
- LAW OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN DATED JULY 23, 1999 NO. 451-I. ON THE MASS MEDIA [Electronic resource]. URL: https://online.zakon.kz/m/document/? Doc_id = 1013966 (accessed 21.10.2020).
- MANCHESTER, H., & FACER, K. (2015), "Digital curation: Learning and legacy in later life", *E-Learning and Digital Media*, 12(2), pp. 242-258.
- MCINTYRE, L. (2018), *Post-truth*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Pr.

- MCLUHAN HERBERT, MARSHALL, (2002). *The Medium is the Massage: An Inventory of Effects*, New York, Gingko Press, 159 p.
- MYTHS AND MISINFORMATION ABOUT THE CORONAVIRUS | Checked [Electronic resource]. URL: <https://24.kz/ru/tv-projects/provereno/item/398882-mify-i-dezinformatsiya-o-koronaviruse-provereno> (accessed 16.11.2020).
- NOVIKOV, V. (2016), *Dictionary of fashionable words. The linguistic picture of our time. M., Dictionaries of the XXI century.*
- OLDHAM, G., & DA SILVA, N. (2015), "The impact of digital technology on the generation and implementation of creative ideas in the workplace", *Computers in Human Behavior*, 42(1), pp. 5-11.
- PARANKO, S. Essay: The Future [Electronic resource] Internet journalism: adaptation to changing reality [Esse: Budushchee [Elektronnyj resurs] Internet-zhurnalistska: adaptatsiya k menyayushchejsya real'nosti.]. URL: <https://media.mail.ru/future/> (accessed 02.01.2021).
- POSETTI, J., MATTHEWS, A. A short guide to the history of 'fake news' and disinformation. URL: https://www.icfj.org/sites/default/files/2018-07/A%20Short%20Guide%20to%20History%20of%20Fake%20News%20and%20Disinformation_ICFJ%20Final.pdf (accessed: 26.10.2020).
- POSTMAN, N. (2000), *Building a bridge to the eighteenth century: How the past can improve our future.* New York: Alfred A. Knopf, Inc., 216 p.
- POTTER, JOHN, AND JULIAN, MCDOUGALL. (2017), *Digital Media, Culture and Education: The Arising Third Space Literacies.* London: Palgrave Macmillan.
- RASI, P., KANGAS M., & RUOKAMO, H. (2019), "Promoting multiliteracy in the Finnish educational system", In M. Paksuniemi & P. Keskitalo (Eds.), *Introduction to the Finnish educational system*, Brill/Sense Publishers, pp. 97-111.
- RASPOPOVA, S.S., BOGDAN, E.N. (2018), *Fake news: information hoax, [Fejk-novosti: informatsionnaya mistifikatsiya]*, Moscow, Aspect Press, 112 p.
- SHMAKOV, A.A. (2015), "Speech tactics of deviant communicative behavior of Internet users", *Ecology of Language and Communicative Practice*, 1, pp.293-305.
- STIVERS, TANYA, LORENZA, MONDADA, AND JAKOB, STEENSIG. (2011), "Knowledge, Morality and Affiliation in Social Interaction", *The Morality of Knowledge in Conversation*", edited by Tanya Stivers, Lorenza Mondada, and Jakob Steensig, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 3–24.
- SUKHODOLOV, A.P., BYCHKOVA, A.M. (2017), "Fake news" as a phenomenon of modern media space, *Issues of theory and practice of journalism*, Vol. 6, No. 2, pp. 143-169.
- TATARNIKOVA N.M. (2017), "Creolized text as a way of propaganda in Internet communication" [Kreolizovannyj tekst kak sposob propagandy v internet-kommunikacii], *Communication research*, №3 (17), pp.114-126.
- TERIN, V.P. (2014), "The electronic communication impact" [Rezultaty elektronnoj kommunikacii], *Vestnik MGIMO – MGIMO Review of International Relations*, 6 (39), pp. 68-72.
- THE LANGUAGE OF THE MEDIA AS AN OBJECT OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH [Yazyk SMI kak ob'ekt mezhdisciplinarnogo issledovaniya] (2004), M.: Publishing house of Moscow University, 460 p.
- THE SCIENTIST DENIED INFORMATION ABOUT THE APPEARANCE OF THE "ALMATY" STRAIN OF CORONAVIRUS [Electronic resource]. URL: <https://factcheck.kz/v-mire/uchyoniy-oproverg-informatsiyu-o-poyavlenii-almatinskogo-shtamma-koronavirusa/amp/> (accessed: 30.03.2021).
- THURMAN, N., SCHIFFERES, S., FLETCHER, R. et al. (2016), "Giving computers a nose for news: exploring the limits of story detection and verification", *Digital Journalism*, Vol. 4, Iss. 7, pp. 838–848. DOI: 10.1080/21670811.2016.1149436.
- TRETYAKOV, A.O., FILATOVA, O.G., ZHUK, D.V., GORLUSHKINA, N.N., PUCHKOVSKAYA, A.A. (2018), A method for determining Russian-language fake news using elements of artificial intelligence [Metod opredeleniya russkoyazychnyh fejkovykh novostej s ispol'zovaniem elementov iskusstvennogo intellekta], *International Journal of Open Information Technologies*. Vol. 6, no.12, pp. 99-105. ISSN: 2307-8162
- VOLKOVA, I.I., GUZHVIJ, D.A. (2017), An integrative approach to measuring the effectiveness of content in new media: problem statement [Integrativnyj podhod k izmereniyu effektivnosti kontenta v novyh media: postanovka problem], *Vestnik RUDN, Literary criticism*, Vol. 22, № 3, pp. 532-543. DOI 10.22363/2312-9220-2017-22-3-532-543
- WEHMEYER, J. (2000), "Critical media studies and the North American media literacy movement", *Cin-*

ema Journal. 39(4): 94 – 101.

YERSHOV, Yu.M. (2018), "The fake phenomenon in the context of communication practices" [Fenomen fejka v kontekste kommunikacionnyh praktik], *Tomsk State University Bulletin, Filology*, №52, pp. 245-256. DOI: 10.17223/19986645/52/15

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi